

τάβαζε με το μεγάλο φιλόσοφο Comte. Τελειώνοντας τη μελέτη του Καρῶ, είχα ωφεληθῆ δυο πράματα: πρώτα έμαθα τί λογής είναι ἡ φιλοσοφία του Comte, σὰ νὰ τὴν είχα κοιτάξει σὲ βιβλίο του ίδιου ίδρυτῆ του θετικισμοῦ ἢ του πρωταποστόλου του Λιττρέ· κ' ὕστερα γνωρίστηκα με τίς ιδέες του Καρῶ καὶ τῆς φιλοσοφικῆς του σχολῆς. Οἱ πόλεμοι του Ψυχάρη ἔχουν τὴν ἀρετὴ τούτη, κάτι σχεδὸν ἀγνωρίστο ἀπὸ μᾶς: πρὶν χτυπήτῃ τὸν ἀντίπαλο, μᾶς τὸν οὐτταίνει ἱπποτικώτατα, ψυχολογώντας τον, ἢ ἐκείνον ἄμεσα, ἢ μὲς ἀπὸ τὸ ἔργο του, ἄλλοτε περισσόλογα καὶ ἄλλοτε καὶ με δυο λεξούλες μόνο. Μὰ πάντα ἡ σύσταση γίνεται με λόγια χτυπητὰ καὶ με τὴν ἀπαιτούμενην εὐλιχρίεια. Ἔτσι κόβονται στὴ μέση τὰ ἀστόλιστα ἐπιστημονικὰ μαθήματα γιὰ νὰ χαραχθοῦνε με ἀπαλὸ κοντύλι ζωηρὰ σκίτσα· καὶ δὲν εἶναι φόβος κανεὶς νὰ ἀδικηθῆ, καὶ ὁ πῶς φανατισμένος ἀντιψυχαρικός, ἀνέχη κανένα χάρισμα γιὰ νὰ τὸν κκαμαρώσουμε· τὸ χάρισμα τοῦτο ἦσυχια καὶ χαρούμενα θὰ δείχτῃ ἀπὸ τὸν Ψυχάρη. Κ' ἔτσι περνοῦνε ἀράδα ἀράδα καὶ βάζονται στὴ θέση τους ὁ κανένας, με μιὰ συζήτηση, με μιὰ παρατήρηση, μ' ἓνα λογακι, ἐπιστημονικὰ, σοβαρὰ, κορδαυτικὰ, μαστορεμένα, πρωταγωνιστῆς καὶ παλιατσὸι λογῆς λογῆς, ἀνάμεσα στὴν ιδέα, ἀπὸ τὸν Κρουμπάχερ ἴσα με τὸν κ. Ζουμπουρλίδη, καὶ αὐτὸς ὁ κριτικὸς τοῦ «Ὀνειροῦ τοῦ Γιαννίρη», ὁ κ. Ἀποστολίδης πού τόσο εὐλαβητικὰ εἶδαμε κάμποσους νὰ μιλῆσουν γιὰ τὴν εὐλαβὴ κριτικὴ του, καὶ πού ὁ Ψυχάρης ἀπὸ δείχνει, με δυο λόγια, τὴν ἀδικιολόγητη, παιδικαίσια καὶ ἀσάφιστη ἐφαρμογὴ πού ὁ κριτικὸς αὐτὸς κάνει τοῦ πασκάλικου, νομίζω, φητοῦ «le moi est haïssable» ἀπάνου στοῦ πρόσωπο τοῦ Γιαννίρη, ξεμπερδεύει με τὸ τελειωτικὸ τοῦτο ἐπίγραμμα: «Φτωχὴ κριτικὴ καὶ φτωχὰ μυαλά».

Μπορεὶ κανεὶς νὰ πῆ πὼς τὰ καθ'αυτὸ σημεῖα πού στέκεται κ' ἐξετάζει στὸν πρόλογό του ὁ Ψυχάρης εἶναι τούτα: Πρῶτα: «Σὲ τί κατάσταση βρισκεται ἡ καθαρθεύσα στα 1908, πὼς καὶ με τί δπλα πολεμᾷ, ποιά εἶναι τὰ σημερινὰ τῆς ἐπιχειρήματα, — σὲ τί σημείω βλέπουμε τὸ ζήτημα τὸ γλωσσικό, λοιπὸν τί μᾶς ἀπομνήσκαι νὰ κάμουμε γιὰ τὴν ιδέα.» Ὑστερα, καὶ δεμένα με τὰ παραπάνου: «Στὸ σημεῖω πού βρισκόμαστε τώρα, ἡ ἀνάγκη δὲν εἶναι νὰ πολεμήσουμε μανάχα τοὺς δασκάλους, ἢ ἀνάγκη μας ἡ μεγαλήτερη, νὰ πολεμήσουμε τὸν εαυτὸ

μας.» Γιατί καὶ ὁ δημοτικιστῆς, Ρωμιὸς καθὼς εἶναι, εὐκολα σέρνεται ἀπὸ πῆχους ἀναρχικοὺς καὶ τὸ καπρίτσιο του βάζει ἀρχηγό. Κακὸς ἀρχηγὸς τὸ καπρίτσιο, καὶ μοναδικὰ διαλεμένος μόνο γιὰ νὰ χαντζκώσῃ τὴν ὑπόθεση. Ἀδυσκολοκυβέρνητος ὁ Ρωμιὸς. Πολύπλοκα τὰ ψυχολογικὰ του » Ἡ δημοτικὴ σὰ νὰ θέλῃ νὰ τραβῆξῃ καθὼς τραβᾷ ἡ καθαρθεύσα. Γιὰ τὴ γλωσσικὴ τῆς μόρφωση δουλεύουνε πῶς πῶς τὰ κεφάλια τοῦ ἐνός καὶ τοῦ ἄλλου, καὶ ὄχι ὁ ἓνας κοίρανος, ὁ κανένας. Μὰ δὲν εἶναι γιὰ ν' ἀποροῦμε. «Οἱ πῶς φανατικοὶ δημοτικιστὰδες εἶναι γραμματισμένοι ἀθρῶποι, λιγάκι καλαμαραδες ἀπὸ ἀνάγκη, ἀπὸ τὴν καθαρθεύσα μάθαινε σχολεῖο καὶ δὲν ξεδιακρίνουνε πάντα τὸ γνήσιο τὸν τύπο ἀπὸ τὸν ἀκανόνιστο.» Τόνε λένε προπαγαντιστῆ. Μάλιστα προπαγάντα, ὅμως ὄχι γιὰ τὰ νιτερέσα του. Γιὰ τὴν ἀλήθεια καὶ γιὰ τὴν ἐπιστῆμη. Ὅταν κανένας ἀφοσιώνεται σὲ μιὰ ιδέα, βέβαια ἱερὰστόλος τῆς ιδέας γίνεται. Μὰ ὄχι με τὸ ζόρι. Με τὴ λογικὴ. Ὁ Ψυχάρης εἶναι ὁ μεγάλος λογικευόμενος. Ἀστυνομὸ τῆς γλώσσας, τὸν εἶπαν ἄλλοι, ἐκεὶ πού ἡ γλώσσα ἀστυνομίαις δὲ χρειάζεται. Διάλιστκα! ἀποκρίνεται. «Ψυχικὴ ἀστυνομία εἶναι καὶ ἡ ἀνατροφή.» Τόνε λένε σχολαστικὸ· ἀποκρίνεται: «Δὲν εἶμαι σχολαστικὸς· εἶμαι φανατικὸς πατριώτης.» Ἐκεῖ πού χολοσκάνει γιὰ κάποια παράλειψη στὴν ὀρθογραφία, γιὰ κάποιο στὴ γραμματικὴ παραπάτημα, μᾶς ἐξηγεῖ, ψυχολογώντας τὴ φύρακα του: «Ὅχι τὸ λάθος τὸ γραμματικὸ, μὰ τὸ ψυχικὸ λάθος με ταραττει.» Μέσα στὸ λάθος τὸ γραμματικὸ, πού πιάνει μιὰς κοκκίδας τὸν τόπο, δραματίζεται ὀλόκληρο δρόμο ἀπέραντο κκοιτοπίας πού παρὰδέρνει μέσα ὀλόκληρο ἓνα γένος. Τὸ λάθος τὸ γραμματικὸ εἶναι ἓνα μικρὸ σπυράκι, πού μᾶς δίνει νὰ νοιώσουμε τὸ δυσκολογιάτρευτο πάθημα τοῦ ἀρρωστοῦ. Κατάντησε ἀφόρητη κοινοτοπία τὸ φῶνασμα τοῦτο πού ἔρχεται στὸ στόμα καὶ τῶν πῶς σοβαρῶν ἀνθρώπων, σὰν ἀρχὴ ἀπαράβατη, καὶ τῶν πῶς ἀμελέτητων παιδιῶν, πού δικαιολογοῦνε με τοῦτο τὴ διανοητικὴ τους ἀμάθεια καὶ ἀκαματία: «Ἡ γλώσσα· κάνει τὴ γραμματικὴ, δὲν κάνει ἡ γραμματικὴ τὴ γλώσσα.» Καὶ ὁ Ψυχάρης ἀποκρίνεται, ὀλοκληρωτικὰ, καὶ συνταιριαστικὰ, πάντα με τὴ φιλοσοφία του τὴ μονιστικὴ, πού ἐνώνει καὶ ταιριάζει: «Ἡ γλώσσα κάνει τὴ γραμματικὴ καὶ ἡ γραμματικὴ τὴ γλώσσα.» Κ' ἐξακολουθεῖτὸ σκοπὸ του: «Δὲν εἶναι νὰ προσμένουμε. Ἀνάγκη νὰ δοθῆ ἡ τελειωτικὴ μορφή στὴ

γλώσσα.» «Ἡ δέξα καὶ ἡ ἀγάπη, τὰ δυο τὰ μεγάλα ψυχόρμητα τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς τἀνάφερε πάλαι, μιλώντας γιὰ τὴν ιδέα τοῦ Γιαννίρη, δίνει στὴν ἀγῶνα του κάτι πολὺ σημαντικό, καὶ ἀσύγκριτα εὐγενικό, ὥστε νὰ μὴν ἔχουν ἐδῶ πέραση στοχασμοὶ καὶ γνώμες γιὰ ἐπιτυχία ἢ ἀποτυχία, γιὰ ὀπαδοῦς, ἢ γιὰ μὴ ὀπαδοῦς, καθὼς ἔχουνε γιὰ κείνους πού κατεβαίνουν τὰ διανοητικὰ καὶ τὰ ἀπρόσωπα ζητήματα, πονηρὰ ἢ ἄτοπα, στοὺς κύκλους τῶν βουλευτικῶν ὑποψηφιοτήτων καὶ τῶν προσωπικῶν κυργάδων. «Στὸν τωρινὸ τὸν ἀγῶνα τῆς πειθαρχίας καὶ τῆς ἀναρχίας, τοῦ κανονικοῦ καὶ τοῦ ἀκανόνιστου, νὰ νικηθῶ, θὰ εἶναι τιμὴ μου.» Καὶ γῆροστὰ θεμελιώδηκα τούτα ζητήματα κομμάτια τεχνικὰ καὶ χαραχτηριστικὰ ριμμένα, σελίδες πού θυμᾶται κανεὶς ἀβελὰ πὼς ὁ Ψυχάρης, εἴτε συνθέτοντας ρωμάντσα, εἴτε συντάσσοντας λόγους ἐναρχτήριους γιὰ τὸ μαθητᾶ του, εἶναι, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, εἰκονογράφος τῆς ζωῆς. Κοίτα τὴν ὠραία κριτικὴ τοῦ πρόσωπο καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Πάλλη πού μαζὶ με τὸ μεταφρασμένο ἀρθρὸ αὐτοῦ Ὀμηροῦ στὴ νεοελληνικὴ εἶναι τὰ μόνια πού γραφτήκανε στὴ γλώσσα μας ἀξία καὶ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ πρόσωπο τοῦ μεταφραστῆ τῆς «Ἰλιάδος» Δὲ μιλῶ ἐδῶ γιὰ τίς γλωσσικὲς φιλοκεικίαις καὶ παρατήρησεις πού δὲν εἶμαι ἀρμόδιος νὰ τίς ξεδιαλύσω. Ἐδῶ ἐξετάζω τὴν ἀρχὴ τοῦ Ψυχάρη καὶ τὴ λαμπρὴ καὶ ἀπ' ἀκρῆ σ' ἀκρῆ λογικὴ ἐφαρμογὴ πού κάνει τῆς ἀρχῆς του, μέσα σὲ κύκλους πού μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς ὅ,τι ἔγραψε ὁ Ψυχάρης γιὰ μιὰ ἐφημερίδα τῆς Σμύρνης ταιριάζει γιὰ τὸσους καὶ τὸσους πού κρατοῦνε κοντύλι: «Σαστίζεις με κάποια ἰδιαίτερη, μοναδικὴ, ἀπόλυτη ἀνικανότητα πού ἔχει νὰ φτάσῃ ὁ νοῦς τῆς ὡς καὶ σὲ μιὰ ιδέα γενικὴ.» Κοίτα πὼς μιλεῖ, πειράζοντας μαζὶ καὶ παινέοντας, γιὰ τὰ Ἠπειρωτικὰ Παρὰμῦθια τοῦ Χρηστοθεοκόστη καὶ γιὰ τὴ δουλειὰ τοῦ ποιητῆ: «Μπραβο στὸν ποιητῆ πού τὰ ξιῶθηκε νὰ ποικίλῃ τὸση ἀιωνιότητα σὲ τὸσες λίγες λέξεις!» Ὅμως ὁ ποιητῆς κατέχει τὴ ζηλευμένη τέχνη νὰ σιάξῃ ἓνα δημοτικὸ παραμῦθι. Καὶ νὰ ἡ Ἄσκημη ἀδερφή τοῦ Δροσίνη. Σὲ μιὰ σελίδα, μιλώντας γιὰ τὸν Ἐρμῆνα, νὰ ἓνα κοινοματάκι, πετροσκάλιστο τῆς θείας Χάρης, πού τὸ ὄμα τῆς Πρωτοτυπία. Νὰ κ' ἓνας χαραχτηρισμὸς, πού βαρβαίνει ἴσα με ἀπὸ ἀκρῆς, τῆς δραματικῆς τέχνης τοῦ Φουλίη. Μὴν ξεχνᾶμε πὼς ὁ Ψυχάρης εἶναι καθηγητῆς· μὰ δὲν τᾶρέσει νὰ δογματίζῃ. Κάθε

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΔΙΚΟΣ

Ἡ ΚΟΥΛΙΑ ΤΑΚΡΟΠΟΤΑΜΟΥ

Σὲ ποιά ζωὴ καὶ δόξα εἶχε φτάσει αὐτὸ τὸ βελούχι ἐκεῖ τὰ χρόνια με τὸ τάγμα τῶν εὐζώνων! Οἱ νέοι τοῦ τοτεσινου καιροῦ θυμούνται ἀκόμα με καημὸ τίς μέρες του. Ὁ πρῶτην λοχίας Τυλιγάδας τὸ μάντεψε καλὰ πὼς δὲ μπορούσαν τὰ μαύρα μάτια ἀπὸ καρπὸ νὰ μείνουν ἀσυγκίνητα ἀπ' τὴ λεβεντιά τῆς φουσανέλας. Σὰν εὐλειψαν οἱ ἀξιώματικοί, σὰ χάθηκε ὁ ἀνθυποσπασπιστῆς, σὰν πέρασαν καὶ πᾶν ἀλάβωται μικροὶ ὑπάλληλοι, ἐμπορόπουλα καὶ καναδυὸ ζευγάρια φοιτητῆς ἀπὸ τὸν τόπο, ἀπόμεινε τὸ στάδιο κ' ἡ ἐλπίδα μόνο στοὺς ὑπαξιωματικούς. Καὶ τούτοι μιὰ μέρα, ἀργὰ ἢ γλήγορα, θὰ τὸ κολήσουν τὸ χρυσὸ γκλόνι, εἶπε ἡ Κούλια με τὸ νοῦ τῆς κ' ἔκαμε πρῶτη τὴν ἀρχὴ. Ἡ Μαριῶ ψηλοκρα-

τούσε ἀκόμα κ' ἡ μύτη τῆς δὲ θάπερτε, ἀν κάποια ἀδυναμία μέσα τῆς δὲν τὴν κεντούσε πάντα νὰ μὴν ἀφίνη μάτια ἀντρῆς νὰ πέφτουν σ' ἄλλη. Καὶ μόλις εἶδε τὸ λοχία Μάνθο Σακαρέλο νὰ πετᾷ τὸ μάτι στὴν ἀδερφή πού καθόνταν στὸ παραθύρι, δὲ μπόρεσε νὰ τὸ ὑπομείνῃ· ἔπρεπε νὰ τῆς τὸν πάρῃ με καθέναν τρόπο. Μὰ δὲν τὸ κατάφερε καὶ γὰ νὰ ἐκδικηθῆ ἔπιασε καὶ αὐτὴ τὸ Γιαννικὸ Καρδάρα, ὅχι τόσο καλοσούσημο ὅσο καλοπῆχερο. Ἡ Κούλια ἔσκαψε με τὴ χρυσὴ τὴν κονταπέτα πού εἶδε ἀξαρῆ στὴν τραχηλιά τῆς ἀδερφῆς τῆς. Ὁ δικὸς τῆς τῆς εἶχε φέρεῖ μόνο ἓνα ζευγάρι καλτσοδάτες κ' ἐκείνες πρῶστυχες κατὰ τὴ Μαριῶ. «Κυρά μου, γὼ δὲν τοῦ τίς γύρεψα· εἶδε πὼς ἐκείνες πού φορούσα ἦταν χαλασμένες καὶ μοῦ ἀγόρασε καινούριες ἀπομοναχὸς του», εἶπε ἡ Κούλια μ' ἀρέλεικ παρκαπονιάρικη. «Σάμπως ἐγὼ τὴ γύρεψα τὴν κονταπέτα;» ἀγρίεψε ἡ Μαριῶ καὶ ἔρχισε τὸ φάγωμα ἀναμεταξύ τους. Μὰ οἱ δυοῖ ἀδερφῆς τῆς κούλιας δὲν ἦταν οἱ μόνες πού ἔπεσαν στοὺς ὑπαξιωματικούς. Στὴ μικρὴ πόλη κοντὰ στὸν ποταμὸ ἦταν καὶ ἄλλα μαύρα μάτια πού λαχτάριζαν τὴ λεβεντιά τῆς φουσανέλας. Ἡ ἀρχοντιά τοῦ τόπου, ἔν ἀπ' τὸνα μέρος δὲν ἔπαψε ποτὲ νὰ δείχνῃ τὴν ἐκτίμησή τῆς στὸ γένος

τοῦ Κραγιὰ καὶ κλοῦσε πάντα τίς ἀρραγῆς του στίς χαρῆς τῆς, ἔμως ἀπ' τᾶλλο τὰ κορίτσια τῆς δὲν τῆρινε νάχουν μεγάλα νταρβαῖρια με τὴν κούλια. Τὰ πόμερο τῆς πεταμιάς, τὸ βελούχι ἀντικραπὸ στὴν κούλια, μιὰ γλαβανὴ πού ἀνοιγόκλεινε πρὸς τὸ κκτᾶγ, στὴν πσινή τῆς κάμαρα, ὄλ' αὐτὰ σὰ νάχυν κάτι ὑποπτο καὶ ἀνήσυχο γιὰ τίς μαννάδες καὶ τέλος τὸ πάθημα τῆς Φρῶσις, ὅσο καὶ ἂν σῦσσηκε ἀπὸ τὸν καιρὸ καὶ ἀπὸ τὴ δυστυχία, πάντα μένει στὸ κατόφλι τῆς σημάδι ἀχρό, πού κάθε κόρη γνωστικὴ δειλιάζει νὰ τὰδρασκελλῆ. Ἄν ἔρχεται καμιά ἀπ' τίς καλλίτερες τῆς πόλης, τίς σούλιτισες ἢ τίς ἀκούσμενες γιὰ τὴν πρῶτα, ἔρχεται ἢ με τὴ μητέρα, ἢ μοναχὴ τῆς τὰπόθεραδο ἀπ' τὸ στενὸ καὶ ἀπὸ τὸν πίσω οράχτη, νὰ μὴν τὴ δῆ ἄλλο μάτι ἀπὸ κείνο πού θέλει ἡ ἰδία νὰ τὴ δῆ. Ἡ στάση αὐτὴ τῆς ἀρχοντιῆς ἀπέναντι στὴν κούλια δὲν ξεφεύγει τίς ἀρραγῆς τοῦ Θάμου Κραγιὰ· ἡ γλώσσα τῆς Μαριῶς κλέβει μάλιστα ὅσα μπορεῖ, ὅσο τὸ ἐλάχιστο ἐπιτρέπει ἡ ἀνάγκη πού ἔχει ἡ κούλια ἀπ' τὴν ψωροαρχοντιά. Πῶς εὐλύτερη, πῶς ἀπροκατάληπτη στὴν ἠθικὴ τῆς ἢ τᾶξη ἢ κατωτερηνή, δείχνεται προθυμότερη στίς σχέσεις με τὴν κούλια. Οἱ φτωχότερες, οἱ ἄσημες νοικοκυροπούλες τοῦ τόπου σὰ νὰ τόχουν

*) Ἡ ἀρχὴ του σὲ 326 φύλλο.

ΚΑΤΙ ΓΙΑ ΤΗ ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΗ

Ἐδῶ και κάμποσο καιρό διαβάζω στὶς ἐφημερίδες τὸ κακὸ πού γίνεται γιὰ τὸ ζήτημα τῆς χειραφέτησης. Τόσο λοιπὸν μισητὴ κι ἀδικη εἶναι ἡ φωνὴ ἢ βγαλμένη ἀπ' τὰ κατάβραθα τῆς γυναικείας συνείδησης, ὅτε ν' ἀποδοκιμάζεται καὶ γιουχαρίζεται τὸ πρῶτο βῆμα τῆς κ. Παναγιωτάτου, βῆμα πρὸς τὴν πρόοδο καὶ τὸν πολιτισμὸ καὶ νὰ φυλακίζονται συφραζέτες στὴν Ἀγγλία; Κι ὅλα αὐτὰ νὰ γίνονται, γιὰτὶ οἱ γυναῖκες ζητᾶνε τὸ δικαίωμα πού ἡ πρόοδος κι αὐτὴ ἡ φύση δίνει σὲ κάθε ἄνθρωπο (ἐχτός ἂν ἡ γυναῖκα γι' αὐτοὺς δὲν εἶναι ἄνθρωπος!);

Κι ἂς πῶ δύο λόγια γιὰ τὸ ζήτημα τοῦ ψήφου.

Δὲν ἔχω ἐγὼ δικαίωμα (τὸ ἐγὼ ἐνοεῖται ἀντιπροσωπεῖ ὅλη τὴ μερίδα τοῦ ἐπιστημονικὰ καὶ ἠθικὰ μορφωμένου κόσμου τοῦ φύλου μου), νὰ ζητήσω κείνο πού νὰ μ' ἀφίνη νὰ ξεχωρίσω στὴν κάληπτην ἀξία τῶν πολιτικῶν ἀντρῶν καὶ νὰ μὴν ἀφίνω τὸ μέλλον τῆς πατρίδος μου νὰ κρέμεται στὰ χέρια ἀνίκων πολιτικῶν βγαλμένων ἀπ' τὸν ψῆφο, ποῖος ξέρει ποιῶν ἀδικῶν, ἀκριτῶν καὶ κακόδουλων ψηφοφόρων

Καὶ ὄχι μόνο τὸ δικαίωμα τῆς ψηφοφορίας, ἀλλὰ καὶ τὸ στοιχειωδέστερο μὰ κ' εὐγενέστερο ἀπ' τὰ ἀνθρώπινα δίκαια, ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία, καταπατιέται καὶ ἀποδοκιμάζεται ἡ Παναγιωτάτου, ἡ ἐπιστημονικὰ μορφωμένη γυναῖκα, ἀπὸ τοὺς φοιτητῆς τοῦ Πανεπιστημίου μας, αὐτοὺς πού μὲ δάφνη ἔπρεπε νὰ ὑποδεχτοῦνε τὴν πρώτη Ἑλληνίδα ὕψη γήτρα, καὶ πού ἀπ' αὐτοὺς περιμένει μιὰ μέρα ἡ πατρίδα μας νὰ πετάξουνε τὶς σκουριασμένες ιδέες καὶ μὲ ζωὴ καὶ ἀλήθεια νὰ πᾶνε μπρός.

Ἐξῆσα λίγο καιρὸ στὴν Ἰταλία καὶ ἔβλεπα πόσα μίλια πίσω εἴμαστε μὲς σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Πίσω πολὺ ἀκόμη. Καὶ σὲ κάποιον τοῦ ἔθρου ὁ καλὸς Φῶτος Πολίτης, τὸ γεμάτο ἀπὸ γενεῖς ιδέες καὶ γενρὸ μυαλό, παράλειψε νὰ πῆ, ὅτι οἱ πατριαρχικὲς καὶ μεσαιωνικὲς ιδέες δὲ βρίσκονται μοναχὰ στοὺς ρωμαντικούς νέους, ἀλλὰ καὶ στὶς ρωμαντικώτερες νέες μας. Κι αὐτὰ ὅλα ὁ ψευτορωμαντισμὸς τὰ κάνει. Γιατὶ μού φαίνεται ὅτι ρωμαντισμὸς εἶναι μιὰ λατρεία τοῦ τέλειου ὠραίου στὴ φύση, ἀλλὰ, ὅταν στὴ γυναῖκα βρῖσκει κανεὶς ἐχτός τῆς καλλονῆς τῆς τῆς σωματικῆς, κάλλος ψυχῆς καὶ πνεύματος, φυσικὰ χαρίσματα κι αὐτὰ, διαρκέστερα ὠραιότερα καὶ ἰδα-

κίλλο. Ἀναγκάζει τοὺς μαθητάδες του νὰ τὸν φιλονεικοῦν. Ἔτσι ἀποχτᾶνε τὴ μέθοδο, καὶ γκρίζουνε τὴν ἀλήθεια. Ὁ Ψυχάρης εἶναι διψυχρὸς. Ἕλληνας καὶ Γάλλος. Ἐδῶ μονάχα ξεχνᾷ τὸ μονισμό του. Καὶ βέβαια τὸ εἶπα καὶ τὸ ξαναλέω. Ἐνας τέτοιος ὀργανωτῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Λόγου μόνο ἔτσι μποροῦσε νὰ φανῆ σ' ἐμᾶς ἐδῶ, ἀκέριος, δίνοντάς μας ἀκέρια τὴ δυνάμη του. Μαζὶ ἔξενος καὶ δικός μας. Τὸ θέμα τοῦτο χρειάζεται κάποιον ζετύλιμα. Ἄλλη φορὰ. Ὁ Ψυχάρης μᾶς μίλησε γιὰ τὶς δύο πατρίδες του μὲ εὐλικρίνεια μεγαλόπνοη, καρδιὰ γιομάτη. Μὰ ὁ Ψυχάρης εἶναι πῶς πολὺ ὁ τεχνίτης τοῦ λόγου τοῦ ρωμικτικοῦ. Τὴν τέχνη αὐτὴ τὴν κυνηγᾷ καὶ τὴ μακτορεῖ στὰ πεζῶν, «στὴν πλατεῖα ζετύλιξη, στὸ ὕψος τῆς κουβέντας τῆς ἀπλῆς.» Καὶ μᾶς ξαναδίνει, μὲ πιότερες τῶρα λεπτομέρειες τῆ εἰδητῆ πὼς σκοπεῖ νὰ καταγῆνι στὸ χτίσιμο τοῦ *Διγενῆ Ἀκρίτα*. «Νὰ πάρουμε θέματα κοινὰ καὶ ντόπια, νὰ τὰ μεταμορφώσουμε χωρὶς νὰ τὰ χυλάσουμε, φυσώντας μονάχα μὲς τους τὴ φιλοσοφική μας τὴν ψυχὴ. Καὶ ξέριουμε πὼς ὁ Ψυχάρης, ὅτι λέει τὸ βᾶνει στὸ σκαρὶ δὲν ἐξοφλεῖ μὲ τὴν ὑπόσκηση μόνο. Γερά λούζει τὶς ἐφημερίδες τῆς Σμύρνης, τῆς Πόλης, τῆς Ἀθήνας, μὲ τὸν ἀχρετο πόλεμο πού στήσανε τῶ δημοτικιστῶν, μὰ νὰ, τοὺς στέκεται καρφὶ στὰ μάτια ἡ λαμπρὴ ἀρθρογραφία τοῦ Ἐμμανουηλίδη! Καὶ ξεχνώντας τὴν ἀπάθεια καὶ τὴ γαλήνη πού κρατιῶνται χερσιστὰ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τοῦ προλόγου του μιλεῖ πικρότατα καὶ χτυπητὰ γιὰ κάποιους ἐδῶ κύκλους ἀκαδημαϊκούς, μὰ καὶ δὲν ξεχνᾷ νὰ βάλῃ στὸ ἐνεργητικὸ τοῦ Πανεπιστημίου τὸ βράβειο δραμάτω σὰν τὸ Βρυκόλακα. Μὴ νομίζετε πὼς δὲν ξέρει νὰ τὴν προσεῖξη καὶ τὴν καθαρεύουσα, καθὼς τῆς πρέπει. Νὰ οἱ ἀξιοῦ τῆς καθαρεύουσας ἐργάτες, ὁ Κόντος, ὁ Βερναρδάκης, ὁ Ροῦθης, ὁ Βικέλας. Μονάχα ἡ ἀμείση ὁδὸς ἡ περιφημῆ ἀνόημα δὲν ἔχει. Ἀπλοποίηση τῆς καθαρεύουσας δὲν ὑπάρχει.» Πολὺ σωστά. Μὰ, πῶς πολὺ, νόημα δὲν ἔχει, γιὰτὶ δὲν προσδιορίζει τίποτε, ἡ λέξη μαλλιάρδος. Δὲν ὑπάρχουνε μαλλιάρδοι ὑπάρχουνε μόνο δημοτικιστάδες. «Νὰ μιλᾷ κανεὶς γιὰ μαλλιάρη γλῶσσα, ἀμάρτημα ἐπιστημονικὸ. Φωνάζουνε, γιὰτὶ τοὺς ἐπιτίει ἡ σούρκα. Τὴν καθαρεύουσά τους, καὶ τὴ θεοσοῦλα τους. Ὅλα τὰλλα μαλλιάρδα. Μὴ βιάζεστε. Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα θάρθη μὲ μίρα στὴ Βουλῆ. Ὅχι ὅπως ἔτα μὲ τὴν ὄρα ἦρε, ἀξιολύπητα. Ὅχι γίνῃ ζήτημα πολιτικὸ.

Ἔτσι πρέπει. Τῶρα πού φύσηξε καὶ κατὰ τὴν Τευρκιὰ ὁ ἀέρας τῆς λευτεριάς—κ' ἐδῶ ὁ Ψυχάρης ἀραδιάζει τὰ πῶς προνοητικὰ καὶ συνετὰ λόγια του,—πατέρης ἐνὸς λαοῦ καθὼς εἶναι—πρέπει πῶς πολὺ νὰ ἐλπίζουμε. Ὅχι ξεσκαλωθούμε. Μήπως κ' ἡ καθαρεύουσα σκληρὴ δὲν εἶναι; Ἡ λεπτεριά τέτοια εἶναι. Φυσᾷ στὸ βουνὸ κι ὁ κάμπος ἠροσιζεται ἀμείως.» Κ' ἔτσι ὁ Ψυχάρης μὲσα στὸν καινούριο του πρόλογο πού ὀργανικὰ εἶναι καμωμένος καὶ συνθεμένος μεθοδικὰ, πετᾷ τὸ μελετημένον λόγον του γιὰ ἔλα μὲς τὰ ζήτῃματα—πράματα—καὶ πρόσωπα—πού μᾶς διαφέρουν. καὶ γιὰ τὰ πῶς μάλῃ καὶ γιὰ τὰ μικροῦτσικα, σμὰ στὴν οὐσία τους σημαντικὰ, ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ πού κά-ει νὰ προκοθῆρ στὴν Εὐρώπη ἡ μελέτη τῆς ἀρχαίας ἴσα μὲ τὴν περισημένη μῆς λέξης ἀπὸ τὸ κλασσικὸ μας βιβλίον τοῦ Γιαννίδη «Γλῶσσα καὶ Ζωή».

Ὁ Ρενάν κάπου μιλώντας γιὰ τὴ Φοινικὴ Ἀρχιτεκτονική, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὰ λείψανά της, παρατηρεῖ πὼς οἱ παλαιοὶ Φοινικεὶς δὲ φαίνονται νὰ γινώριζαν τὴ μεγάλη συντροφικὴ δουλειά, πού γεννᾷ τὰ τέλεια τὰ ἔργα. Ἐαρρεῖς πὼς καθένας τους δούλευε γιὰ λογαριασμὸ του. Κανένα μέτρο αὐστηρὰ διαλεμέο, καμιά συμμετρία παντοῦ τὰ μισᾷ, καὶ τὸ καμῆτοιο. Στὶς λεπτομέρειες πολὺς ὁμορφες ιδέες μὰ κανένα γενικὸ σκῆδιο πού νὰ κυριαρχῆ ἀπάνου ἀπ' ὅλα, καθὼς εἶναι τούτο στὰ μνημεῖα τῆς Ἀκρόπολης τῶν Ἀθηνῶν. Βλέπεις πὼς ἀγαπούσανε νὰ δουλεύουνε τὴν πέτρα, μονάχα γιὰ τὴν ἀγάπη τῆς δουλειᾶς αὐτῆς (ἡ τέχνη γιὰ τὴν τέχνη, πού θὰ λέγαμε) δὲν τοὺς ἐμελε νὰ συνεννοηθοῦνε γιὰ νὰ πλάσουν ἕνα ἔργο κοινὸ, δὲν ξέρανε πὼς ἡ ἐνότητα εἶναι πού κάνει τὴ μεγάλη τὴν τέχνη. Μὰ κοίτα καὶ τὶς πέτρες τοῦ Περθεῶνα, ἡ ἀπόλυτη ἀρμονία τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ μέσου. Τὸ μάρμαρον στὴν ἄκρα του ἐντέλεια. Καὶ τί φροντίδα γιὰ τὴ λεπτομέρεια! Γιὰ τὴ γοθητικὴ τέχνη, ἡ λεπτομέρεια δὲν εἶναι τίποτε σπουδαῖο γιὰ τὸν Ἕλληνα τεχνίτη καθεμιὰ λεπτομέρεια ἔχει τὴν ἀξία της καὶ χρειάζεται ἐξαιρετο ἐργάτη γιὰ νὰ κατορθωθῆ. Τούτα ὁ Ρενάν γιὰ τὴν ἀρχιτεκτονική. Νομίζεις πὼς ἀκούς τὸν Ψυχάρη νὰ μιλᾷ γιὰ τὶς δύο γλῶσσες.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

μάλιστα τιμὴ τους νὰ βγαίνουν στὸ πηγῆνι μπρὸς τοῦ με τὶς ἐπαρχοπούλες, ἢ νὰ καθίζουν στὸ μπαλκόνι τους. Καὶ τούτες πάλι στὴ συντροφιά τῶν κοριτσιῶν, πού τὸ καπέλο δὲν τοὺς ψήλωσε τὴ μύτη καὶ τὸ τουρνουὶ δὲν τοὺς ἔχει ἀλλοζέει τὴν περπατησιά, σὰ νὰ βρίσκουν εὐκολότερα ἐκεῖνο πού γυρίζουν τὸ σεβασμὸ στὸ σὸί τους, τὴν ἀναγνωρίση πὼς, ὅσο κι ἂν ξέπεσαν, εἶναι καὶ μένουσιν πάντα ἀνώτερές τους. Καὶ ἐν' ἄλλο ἀκούει τὰ φτωχὰ καὶ χιλιματῆκαμωμένα φορέματα τῆς κούλιας χάνονται καὶ ταπεινώνονται μπροστὰ στὰ λούσα μῆς ἐμποροπούλας, ἐνῶ μπροστὰ στὴν κόρη τοῦ ζευγαῖ, στὴ θυγατέρα τῆς ἀφρόντορας ὁ ἀρχοντικὸς ἀέρας τῆς Μαρίας καὶ τὸ ψιλὸ νάζι τῆς Κούλιας ξεχωρίζουνε καὶ φηγουράουν. Ἀντὶ λοιπὸν νὰ ρίχνουν τὰ μούτρα στὶς ψωροπερήφνες, ἀνοίγουν τὴν κούλια τῆς κούλιας στὶς ὁμορφες καὶ στὶς μπιρομπιλομάτες ἀπὸ κάθε μαχαλά, στὶς πεταχτές, τὶς ἐρωτάρικες καὶ χαρδακίστρες, ὅσες δὲν ἔχουν τὴν ἀπομονὴ νὰ καρτερήσουν ν' ἀνοίξη ἡ τύχη τους ἀπομονάχη της, νάρθη ὁ νυμφίος σ' ἐκεῖνες μὲ τὴ μάνια καὶ τὴν προξενήτρα, μὰ βγαίνουν στὰπάντημά του μόνες τους. Ὅλες αὐτὲς μαζεύονται στὴν κούλια καὶ στολίζουν τὰ παράθυρα της. Νὰ τὶς ἀραδιάσωμε μὲ μιὰ

σκοπὸ δὲν ἔχει, αὐτὲς ἢ τοὺς λεθέντες πού γεμίζουν τάπογιόματα τὰ τραπέζια ἀντίκρυ, ἢ σκορπίζονται τὸ βράδυ βράδυ στὸν περίπατο τῆς ἀκροποταμίας. Φτάνει νὰ πούμε πὼς ἐκεῖνες ἦταν ὁμορφες μὲ τὸνομα καὶ γελαστὲς καὶ παιζομάτες, τούτοι νταῖδες, ἀλα φροπεράτητοι, καγκελομύστακοι καὶ τσελεπίδες, ἀπ' τὰ πρῶτα ὀνόματα στὸν κόσμον τῶν εὐζώνων. Πλούσιο τὸ διάλεγμα κι ἀπ' τόνα κι ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἂν καὶ μαλλώματα δὲν εἴλεψαν κι ἀπὸ τὰ δύο στὴ μοιασιά. Ἀλλὰ χωρὶς αὐτὰ ἴσως οὐδὲ θάχε τόση χάρη τὸ παιγνίδισμα. Κάθε καρδιὰ ἔχει τὶς κλίσεις της, τὰ μυστικὰ τραβήγματα της, πού πῶς συχνὰ δὲν τ' ἀπορῆ κ' ἡ ἴδια νὰ τὶς ξεδιαλύνη. Ὁ κανόνας στὴν περίστασή μας, ἂν μπόρῃ νὰ μπῆ σ' αὐτὰ κανόνας, εἶναι πὼς οἱ δυχατέρες τοῦ παπά, τοῦ μάγειρα, ἢ τῆς σφυγγαρίστρας τραβιόνταν πῶς πολὺ ἀπ' τὴν ὁμορφάδα κι ἀπ' τὴ λεβεντιά, ἐνῶ οἱ κόρες τοῦ Θώμου Κραναῖα ζέταζαν τὸνομα, ρωτοῦσαν τὴ γενιὰ περισσότερο. Μὰ ἐκαμ' ὁ θεὸς καὶ τὰ βουνὰ καὶ τὰ χωριά εἶναι τὸ καλλίτερο μαντέμι εὐζώνων καὶ στὰ βουνὰ καὶ στὰ χωριά ἡ γενιὰ περσεύει. Κ' ἔτσι δὲν εἴλεψαν κ' οἱ γαμπροὶ γιὰ τὴ Μαρῖα καὶ γιὰ τὴν Κούλια, ἀπ' τὴν κούλια τὸ χασοκρίσμα κι ἀπ' τὸ βελούχι τὰ

γλεντίσματα καὶ τὰ τραγοῦδια. Οἱ μανναδες στὴ γειτονιά ἐσκίζαν τὰ ρούχα τους, μανταλωνν τὰ θηλυκὰ τους κ' ἐστελναν τοὺς ἀντρες τους στὸ δῆμαρχο νὰ κλείση τὸ βελούχι. Μὰ κι ὁ Φωτοῦλας Τυλιγάδας δὲν ἦταν ἀπ' τὸ τούρκικο κ' ἡ ζωὴ κ' ἡ νιότη κέρδωναν τὸ δίκιο του; καὶ συνεχούσαν τὸ παιγνίδι. Πόσο μακριὰ ἔφταν' αὐτὸ πολλὰ ψιθυρίζαν οἱ κακὲς γλώσσες. Μὰ ποῖος ταίειδ; Αὐτὰ φυλάγονται ἀπ' τὰ διακριτὰ τὰ μάτια παντοῦ καὶ πῶς περισσότερο σὲν τόπο πού μιλιέται ἡ γλῶσσα πού γράφεται ἡ ἱστορία αὐτῆ.

Ἐκεῖνο ὡς τόσο πού ἔβλεπαν ὅλα τὰ μάτια ἦταν πὼς ἡ Φρόσω δὲν ἔπαρνε διόλου μέρη στὸ παιγνίδι. Ὁ θλιβερός ρυθμὸς τῆς ἰστορίας της μετράει γι' αὐτὴ τὸ πέρασμα τοῦ καιροῦ στὰν ἄλλο κατῶγι καὶ τὸ βράδυ, σὰ χύνεται τὸ σούρουπο στὸ δρόμο, ἴσκιος σκοτεινός, μπουμπουλωμένος πάντα μὲ τὴ μαύρη σκέπη, γλυστοῦκε πρὸς τὴ σκοτιδιασμένη πόλη γιὰ νὰ πλεξίματα καὶ νὰ διασίδια, ἢ γιὰ τοὺς φίλους καὶ συγγενεῖς, ὅταν βγήκε ἄκαρτο πρωτύτερα τὸ στάλισμα τῆς Παναγιούλας. Τὸ σὸί ἐμπνέει σὲ βρασμὸ περισσότερο σὰν ἔρχεται μονάχο κ' ἡ ἀρχοντιά, ὅταν χάνῃ τὴ δυνάμη νὰδράζη μὲ τὸ ζόρι; βρῖσκει εὐκολὰ τὴν ἄλλη δυνάμη νὰπλῶνη χέρι γιὰ νὰ

νικώτερα, μὲν φαίνεται, ὅτι ἡ πιότερη λατρεία πρέπει νὰ δοθῇ σ' αὐτά.

Καὶ θ' ἀναφέρω τὸ ζωντανὸ αὐτὸ παράδειγμα.

Ἔβγα μιά συμμαθήτρα, ἀρχηγὸ διόκληρου τάγματος, πού μ' αὐτὴν κυριολεκτικὰ τραγώμασε γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα καὶ γιὰ κάποιον ἄλλο ἀκόμα. Αὐτὴ λοιπὸν προσπαθοῦσε νὰ μὲ πείσῃ ὅτι «ἡ γυναίκα τὸ τρεῦ ἐρὸ αὐτὸ πλάσμα (ἐντύπωση καὶ αὐτὴ τοῦ ψευτορωμαντισμοῦ της), δὲν μπορεῖ ν' ἀνακατῶνεται στὶς βαρεῖες τῶν ἀντρῶν δουλειές» καὶ ἐπλεχε ἕνα πανηγυρικώτατο λόγο γιὰ τὴν ἀβρότητα καὶ καλλονὴ της. Κι αὐτὴ πάλι ποτὲ δὲν ἐνοιωσε ἕνα τέτοιο θαυμασμὸ γιὰ τὸσες ἄλλες καλλονές της φύσης.

«Φεύγει ἀπ' τὸ προορισμὸ της» μουρμουρίζουσε ἄλλες καὶ ἄλλοι. Ἀλλὰ ρωτῶ καὶ γὼ ποῖος ἄραγε νᾶναι αὐτὸς ὁ προορισμὸς; ἀνὰ γίνῃ μητέρα καὶ νοικοκυρὰ τοῦ σπιτιοῦ; εἶμαι βέβαιη ὅτι θὰ μ' ἀπαντήσουνε, ἀλλὰ ἔς μὲ συχωρέσουνε νὰ τοὺς πῶ, ὅτι μ' αὐτὸ δὲ λένε τίποτε. Μήπως δὲν μπορῶ νὰ πῶ καὶ γὼ, ὅτι καὶ ὁ ἀντρας ἐπλάσθηκε γιὰ πατέρα καὶ τότε ἀντίο Ἐπιστήμη, κάτω Πρόσοδο, κάτω Πολιτισμὸς! Καὶ μπορεῖ πάλι, ἐδῶ, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Θεολόγους καὶ Γιατροὺς νὰ μοῦ ποῦνε: «Αὐτὸς ὁ Θεὸς καὶ αὐτὴ ἡ φύσις ἔταξε τὴ γυναίκα γιὰ μητέρα». Ἀλλὰ ρωτῶ πάλι, σὲ ποιά βίβλο ὁ Θεὸς ξεχώρισε τὸν προορισμὸ τοῦ ἀνθρώπου, σὲ προορισμὸ γυναικῆς (μονάχα γιὰ μητέρας) καὶ προορισμὸ ἀνδρός; Σὲ καμμιά. Γιατί παντοῦ ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου (ἀνδρὸς καὶ γυναικῆς βέβαια) εἶναι νὰ φτάσῃ στὸ τέλειον καὶ γιὰ νὰ φτάσῃ κανεὶς στὸ τέλειον πρέπει ἐλεύθερα ν' ἀκολουθήσῃ τὸ δρόμο πού φύσις ἔχει χαράξῃ ἐπὶ τὴν ψυχὴν του.

Καθὼς λοιπὸν ὁ ἀντρας, ἔτσι καὶ ἡ γυναίκα πρέπει ν' ἐξῆ μὲν προστά της ὅλα τὰ στάδια Ἐπιστήμης καὶ Τέχνης καὶ νὰ μὴν ἀναγκάζεται νὰ διαλέξῃ ἀπὸ τὰ λίγα κείνα ὀρισμένα καὶ ἔτσι τῶρα εἶναι ἀναγκασμένη ἢ νὰ πλένῃ πιάτα καὶ νὰ ζυμῶνῃ ἢ τὸ πολὺ πολὺ νὰ παίρνῃ ἕνα δίπλωμα δασκάλας καὶ νὰ νομίζῃ ὅτι μ' αὐτὸ κρατᾶει τὰ σκῆπτρα τῆς Ἐπιστήμης! Μὲ τὸ νὰ χειρφετηθῇ λοιπὸν ἡ γυναίκα διόλου δὲ φεύγει ἀπ' τὸν προορισμὸ της, ἀλλὰ πῶ στενὰ τὸν περιζώνει. Αὐτὰ γιὰ τοὺς θεολόγους. Καὶ οἱ γιατροὶ ἔς πάφουσε ν' ἀνακατῶνουνε στὰ ζητήματα τῆς προοδου τῆ φύσης, γιατί μὰ τὴν ἀλήθεια θ' ἀναγκαστῶ νὰ τοὺς φωνάζω, ὅπως ἄλλοτε ὁ Ρουσσὸ ἀφύγετε στὰ δάση γιὰ νὰ γίνετε ἀνθρώποι!

Λίγα λόγια ἀκόμα, γιὰ τὸ ὅτι ἡ παντρεμένη γυναίκα δὲν μπορεῖ νὰ βοηθήσῃ σὰ χειραφετημένη τὸν ἀντρα. Κάλιστα. Ἡ ὅπως πρέπει μορφωμένη γυναίκα θὰ πᾶσῃ πᾶ νὰ εἶναι ἡ μητέρα καὶ νοικοκυρὰ μονάχα τοῦ σπιτιοῦ, ἀλλὰ θὰ μπορέσῃ τὸν καιρὸ πού ὁ ἀντρας, σκυμμένος στὸ γραφεῖο του, ζητᾶει κανένα φιλικὸ σύντροφον, γιὰ πολλὰ πολλὰ ζητήματα, θὰ μπορέσῃ, λέω, νὰ φανῇ αὐτὴ ἀνεχτήμητη φίλη καὶ πνευματικὴ συντρόφισσα τοῦ βίου στὶς δύσκολες στιγμῆς.

Καὶ τότε πᾶ οἱ κύριοι ἀντρες δι' ἃ παραπονοῦνται γιὰ τὴν ἀσκοπὴ πολυτέλεια τῶν γυναικῶν τοὺς, ἐπειδὴ τότε καὶ οἱ γυναῖκες θ' ἀσχολοῦνται σὲ ἰδανικώτερες σφαῖρες ἀπὸ κείνες τοῦ λούσου καὶ τῆς μόδας.

Αὐτὰ ἤθελα νὰ σοῦ γράψω, Νουμά μου, μὲ πικρὸ παράπονον τῆς σημερινῆς Τύχης τῆς γυναίκας καὶ νοιώθω, ὅτι οἱ γεμάτοι ζῶν καὶ ἀλήθεια ἀναγνώστες σου θὰ βροῦνε τὸ δίκιο ἐπὶ τὴν γυναίκα φωνὴν μου.

Ἀθήνα, στίς 31 τοῦ Γενάρη 1909.

ΛΙΓΕΙΑ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐντοκοὶ καταθέσεις

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα δέχεται ἐντόκους καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια καὶ εἰς χρυσόν, ἔτσι εἰς φράγκα καὶ λίρας στερλίνας ἀποδοτέας εἰς ὀρισμένην προθεσμίαν ἢ διαρκεῖς. Αἱ εἰς χρυσόν καταθέσεις καὶ οἱ τόκοι αὐτῶν πληρώνονται εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα, εἰς δ' ἐγένετο ἡ κατάθεσις εἰς χρυσόν ἢ δι' ἐπιταγῆς ὀψεως (chèque) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κατ' ἐπιλογὴν τοῦ ὁμολογιούχου. Τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι τῶν ὁμολογιῶν πληρώνονται ἐν τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι καὶ τῇ αἰτήσῃ τοῦ καταθέτου ἐν τοῖς Ὑποκαταστήμασι τῆς Τράπεζης.

Τόκοι τῶν καταθέσεων.

1	1/2	τοῖς	ο)ο	κατ' ἔτος	διὰ	καταθέσεις	6	μην.
2		»	»	»	»	»	4	ἔτ.
2	1/2	»	»	»	»	»	2	ἔτ.
3		»	»	»	»	»	4	ἔτ.
4		»	»	»	»	»	5	ἔτ.

Αἱ ὁμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐπιλογὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικαὶ ἢ ἀνώνυμοι.

Ο "ΝΟΥΜΑΣ",

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθήνα Δρ. 8.—Γιὰ τὶς Ἐπαρχίας Δρ.

Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸν Δρ. χρ. 10.

Γιὰ τὶς Ἐπαρχίας δεχόμεστε καὶ τριμηνεῖς (2 Δρ. τὴν τριμηνίαν) συντρομῆς.

Κανένας δὲ γράφεται συντρομητῆς ἂν δὲ στείλῃ μπροστὰ τῆ συντρομῆς του.

10 λεπτὰ τὸ φύλλο λεπτὰ 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιάσκια (Σύνταγμα, Ὀμόνοια Ἐθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιδρομίου (Ἀκαδημία), Βουλῆ, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδηροδρόμου Ὀμόνοια, στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἐστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντικρὺ ἐπὶ τὴ Βουλῆ).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, στὰ Πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.

Στὰ Χανιά (Κρήτη) στὸ Πραχτορ. Ἐφημερίδων (στὸ ὑ κ. Ἀληκίου).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Ἡ πρότασις τοῦ Ἐπιτελείου—Ὁ Ριζοσπάστης τοῦ 62—Ταβάνι καὶ καρφί.

ΚΑΤΙ καλὸ πρότερον τὸ Ναυτικὸ Ἐπιτελεῖον. Ἀπλ. νὰ μὴ μοῦνε γιὰ κάμποσα χρόνια μαθητὲς ἐπὶ τὴ Ναυτικὴ Σκολή καὶ ἔτσι νὰ σταματήσῃ γιὰ λίγον καιρὸ αὐτὴ ἡ φάμπρικα πού ξεφουρνίζει κάθε χρονιά τόσα καὶ τόσα περιττὰ γαλιόνια.

Γιὰ νὰ προτείνῃ αὐτὸ τὸ Ἐπιτελεῖον, πᾶει νὰ πῆ πως οἱ ναυτικοὶ κύκλοι συνηθίστηκαν κάπως ἀπὸ τὸ γενναῖο ξεκίπασμα ποδοῦνε τὶς προάλλες τὸ «Μέλλον» γιὰ τὰ χάλια τοῦ ναυτικοῦ μας. Ἄλλο ζήτημα τῶρα, ἂν τὴν πρότασις τοῦ Ἐπιτελείου τὴν παραδεχθῆ τὸ Ὑπουργεῖον, τὴν ἐυλοθετήσῃ, καθὼς λένε, καὶ ζητήσῃ νὰ τὴν ἐφαρμόσῃ—γιατί, ἔξοχα, ἐδῶ στὸ Ρωμαῖκο καλὸς ἰδέες μπορεῖ νὰ γεννιῶνται μὲ τὴν ντουζίνα κάθε ὥρα καὶ στιγμῆ, μὰ δύσκολα οἱ ἰδέες γίνονται πράγματα.

Σὰ συλλογιστέτε καλὰ καλὰ τί πᾶει νὰ πῆ Ἕλληνα Ὑπουργὸς καὶ μὲ πόσες κομματικὲς ἐπιχρῆσεις εἶναι ἀνυποδοξίμος, θὰ δεῖτε πως κανένας νίντυνος δὲν ὑπάρχει νὰ κοινοθεῖ ἡ πρότασις τοῦ Ἐπιτελείου καὶ νὰ ξεμουραστῆ γιὰ λίγο ἡ Ναυτικὴ Σκολή.

*

Ο ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ καὶ Φιλάρετος τάβλε μὲ τοὺς σοσιαλιστάδες τῆς Ἀθήνας γιατί, λέει, τὸ δημοσιογραφικὸν τοῦ ὄργανο γράφεται σὲ ἀπλὴ γλώσσα καὶ ἔτσι προδίδει καὶ τὴν ἰδέαν καὶ τὸ ἔθνος.

Καμιά διὰθεσις δὲν ἔχομε νὰ συζητήσῃμε σοβαρὰ μὲ τὸν κ. Φιλάρετον, ἀφοῦ σοβαρὰ καὶ λόγου του δὲν ἐπαγγέλλεται.

σταθὴ ἀμόλευτη καὶ ἀξέπεστη. Κ' ἔτσι βασιτεύει ἀξέπεστος καὶ ὁ κόσμος.

Κι ὁ ἐπιλοχίας μὲ τὸ ξανθὸ μουστάκι, πού κρυφομιλάει αὐτὴ τὴν ὥρα μὲ τὴν Κούλα πίσω ἀπὸ τὴν πᾶρτα τοῦ κτωγινοῦ, εἶναι καὶ ἐκεῖνος ἀπὸ σοῖ, ἀπ' τὰ ψηλά βουνὰ πού ἔστειλαν μιά φορὰ ἀφέντη τους ἐπὶ τὴν βουλῆ τὸν Δῆμο Κρακιά (θεὸς σωφρέστων!) μακρινὸς ξάδερρος καὶ πᾶει καὶ ἔρχεται ἐπὶ τὴν κούλια συχνότερα τὸ σούρωπο παρὰ τὴν μέρα. μὲ τὸν ἥλιο. Ἡ Μαρῖω, ἄμα τὰ χάλιας μὲ τὸ Γιαννικὸ Καρδάρα, πού γύρευε νὰ τὴν περιορίσῃ νὰ μὴν κευθεντιάζῃ μὲ κανέναν ἄλλον, ἔβλεπε ἐπὶ τὸ μάτι αὐτόν, μὰ τοῦτος δὲ θέλει νὰ καταφρονέσῃ καὶ τὴν μικρότερη ξαδέρφη του καὶ ἀπόψε πᾶν εἶδε πως ἡ Φρόσω ἔφυγε καὶ πῶς ἡ Μαρῖω βαττάει σὸνᾶρι μίαν φιλενάδα της ἐπὶ τὴν ἀκροποταμικὴν, ξεκλιφτήκαε γιὰ μιά στιγμὴ ἐπὶ τὴν κούλια ἀπ' τὴν πεινὴν πορῖαν.

Γύρω ἀπ' τὸ Συμεῶν Καραφωτιά, ὅπως ἦταν τὸνομα τοῦ ἐπιλοχίας μὲ τὸ ξανθὸ μουστάκι, ἐπὶ τῆς ὁ μεγαλύτερος ἀγῶνας ἀνάμεσα ἐπὶς ὁμορφῆς πού συνάζονταν ἐπὶ τὴν κούλια τὰ κροπόταμου κάθε γιορτῆ. Μὰ ὡς ἦταν φυσικὸ, ὅλες ὑποχώρησαν μπρὸς ἐπὶς ἑπαρχοπούλες καὶ τὸ μάλλωμα περιορίστηκε ἐπὶς δύο ἀδερφές. Κ' ἐδῶ δὲν ἔργησε τὸ πράγμα νὰ

κριθῆ. Ἡ Μαρῖω νίκησε καὶ ἡ νίκη της δὲν ἦταν τιποτένια. Ὁ ἐπιλοχίας Καραφωτιάς ἦταν ὁ πρῶτος ἀπ' τοὺς πρῶτους μὲς ἐπὶ τὸ κάστρο. Καλὸσωμος, μουστακαλῆς, περήφανος ἐπὶ τὴν ντυμασὰ καὶ ἐπὶ τὸ φιλότιμο, μὴν κάτῃ μύγα ἀπάνω του, μὴν τὸν στραβοκοιτάξῃ δταν περνᾶν κανὰς πολιτῆς, γλετζές καλοφαγάς, λαχτάρα τῶν ζωοκλεφτῶν καὶ τῶν φυγδικῶν, σὰν ἔβγαίνε ἐπὶ τὸ πᾶσῃμα, καὶ σκιᾶχτρο καὶ τρομάρα τῶν νεοσύλλητων ἐπὶ τὸ λόγον, δταν δὲν ἔβχαν γκιουβῆται ἔγκαιρα, θηρίο ἀνήμερον ἐπὶ τὴν ὑπερσία καὶ ἐπὶ τὸ καθήκον, μπροστὰ ἐπὶ τὴν Μαρῖω γίνονταν ἀνῆκε μολαίμικο, ὑποταχτικὸ ἐπὶ τὸ θέλωμά της, πρόθυμο ἐπὶ κάθε της ἀπαίτησις γιὰ σειρηναῖα καὶ ταντέλες καὶ κορδέλες καὶ κάπου κάπου καὶ γιὰ κανὰ φῶρεμα. Αὐτὰ μαζὶ μὲ τὸ φιλὶ καὶ τὴν ἀγάπην ἦταν ἡ μοναχὴ παρηγοριά ἐπὶ τὴν δυστυχία τῆς κούλιας, ἐπὶ τὴν δυστυχία μὲ τὸ ψωμὶ μέρει ἄλλοτε διχῶς προσφᾶν, μὲ τὴν βελόνα πού μουδιάζει, τρυπάει τὰ δόλια δάχτυλα γιὰ ντύσιμο καὶ στόλισμα ἄλλων.

Μονάχα γιὰ τὴν Φρόσω πέρασε ἀγύριστα ὁ καιρὸς γιὰ λούσα. Τίτια ἐπὶ τὴν μύση φορεσιὰς της δὲν ταιριάζουν. Τὴ θλίβεται καθένας πού τὴ βλέπει. Ἡ στεγνωμένη ὄψη, τὰ βαθουλωμένα μάτια, τὰ

μαραγκιασμένα χεῖλη σὰ νὰ λέν: ἕνα φάντασμα περασμένου εἶμαστε μονάχα, ἡ ἐγνοια μας δὲν εἶναι πᾶ ἀπ' αὐτὸν τὸν κόσμον. Κι ὅμως ὅποιος τὸ φαντάζεται, γελιέται. Ἀπ' τὸν καιρὸ πού ἔθαψε καὶ ζέχασε τὸν ἑαυτὸ της πᾶ, ἡ ἐγνοια τῆς Φρόσως εἶναι ὅλη γιὰ τὸν κόσμον τοῦτον καὶ ἡ ἐλπίδα ἀσβυστή καὶ ζωντανὴ ἐπὶ τὴν βᾶθην της. Ἐκεῖνο τὸ παιγνίδι τῆς ζωῆς, πού παίζεται τριγύρω της χωρὶς νὰ τὴν ἀγγίξῃ, γι' αὐτὴ δὲν παίζεται χωρὶς σκοπὸ. Τόποις μὲ τὸ δικὸ της πρόπο μιά φορὰ καὶ ἡ ἴδια καὶ ἔχασε καὶ ζόφλησε μιά καὶ καλῆ. Μὰ ἴσα ἴσα τὸ δικὸ της πᾶθμα φυλάει τῶρα τὶς ἄλλες. Μιά δύο φορὲς καὶ ἡ Μαρῖω κινῶνεψε, εἰς ἀλήθεια. Μὰ τῶρα ἔχει τὸν ἐπιλοχίας σῖγουρον. Σένος αὐτὸς δὲν εἶναι, σὰν τοὺς ἄλλους πρὶν. Παιδί ἀπὸ σοῖ καὶ ἀπ' τὰ χρώματά τους. Συγκάτορος τοῦ Γεσίλα κιάσκια. Τούτον τῆς τὸ θύμησε καὶ ὁ ἴδιος, δταν τὸν ξεμονάχισσε μιά μέρα καὶ σὲ μεγαλύτερη ἀδερφή, σὲ μάννα νὰ πῆς, τὸν ξεψάχνισσε γιὰ τοὺς σκοπούς του: «Εἶναι νὰ λεγεται πως θὰ τὴν πάρῃ τὴ Μαρῖω! Μὰ πρῶτα πρέπει νὰ γένῃ ἀξιομακτικὸς, νὰ δέσῃ τὴ γαλιόνα του. Τρεῖς χρόνια, πού θὰ κλειστῇ μὲς τὸ κιάσκιο, τί νὰ τὴν κάμῃ τὴ γυναίκα;» Ἡ Φρόσω ἦταν λογικὴ, σὰν τὸν πατέρα της. Πρῶτα νὰ γένῃ δικα-

ναται τὸ ριζοσπάστη. Ὁ τάχα ριζοσπαστισμὸς του εἶναι παραπολὺ μπαγιατικὸς καὶ θὰ μπορούσε νὰ συγκινήσει μοναχὰ τὴ γενιά τοῦ 62' εἶναι ἀκόμα καὶ κάπως κάλπικος ριζοσπαστισμὸς καὶ θὰ κατακυλοῦσε παραπολὺ εὐκολὰ σὲ συντηρητισμὸ καὶ σαπισμὸ, ἂν ὁ Βασιλεὺς καλέσει καὶ δευτέρη φορὰ τὸν κ. Φιλάρτο καὶ τοῦ ρίξει, σὰν κόκκαλο, κανένα δημοδῆποτε Ὑπουργεῖο.

Ριζοσπάστη δὲν εἶναι κείνος ποὺ λέει ἀνθυπολοχαγὸ Χριστόφορο τὸν πρίγκηπα Χριστόφορο, οὔτε κείνος ποὺ φερρίζει Δογματικώτατα νόχα μὲρα μὲ μιὰ λαστιχένια γραθιά τὸ Παλάτι. Καιρὸς νὰν τὰ νιώσει πιά αὐτὰ ὁ κ. Φιλάρτος γιὰ νὰ πάθουνε νὰ γελάνε οἱ ἀσληθινοὶ (γιατὶ ἔχει εὐτυχῶς καὶ ἀσληθινούς) ὁ τόπος μας) ριζοσπάστες μὲ τὰ ξαναμωράματά του.

*

ΒΑΦΤΙΣΤΗΚΕ ὁ γιὸς τοῦ Πρίγκηπα Γεώργιου καὶ χάλασε ὁ κόσμος γιὰτὶ, λέει, παρατάχθηκε λίγος στρατός, γιὰτὶ μπροστὰ καὶ πίσω στὴν πριγκηπικιά ἄμαξα τρέχανε καβαλάρηδες μὲ τίς μεγάλες τους τίς στολές, γιὰτὶ...

Καλὰ τὰ εἶπε καὶ ἡ «Ἀκρόπολη». Δὴ πέφτει τὸ ταβάνι τοῦ σπιτιοῦ μας καὶ μεῖς καθόμαστε καὶ πονοκεφαλᾶμε γιὰ ἓνα σκουριασμένο κορφί. Τὸ θυμὸ μας (ἂν ἀρχί- νησε νὰ βράζει ἐπιτέλους κάποιος θυμὸς στὰ στήθεα μας) ἄς μὴ τὸν ξαθειάζουμε γιὰ τέτιζ μικροπράματα. Ὑπάρχουν τόσα καὶ τόσα ἄλλα, καὶ μεγάλα μάλιστα, ποὺ λαχταροῦνε τὸ θυμὸ μας.

ΔΙΑΟΛΟΣΚΟΡΠΙΣΜΑΤΑ

1

Ἀνάθεμά σε, φόνισσα,
μὲ τὰ πολλὰ τὰ νάζια,
ποὺ μ' ἔκανες καὶ φώνισα
ἀγιάτρευτα μορᾶζια!

Σ' ἀγάπησα νὰ βροῦ ζωή,
μὰ γὼν ζωὴ δὲ βροῖκα—
μοῦ χύθηκε βορρὰ πνοή
καὶ σὲ φουρτούνα μπῆκα!

Πολλὲς φορὲς μὲ τῆστρα
τὸν ἴσιο δρόμο κράτησα,
μὰ τὰ γλυκά σου μάτια
σὰν εἶδα παραστράτησα!

2

Μοῦ εἶπε ἡ γριά σου
νὰ φύγω μακριὰ σου,
νὰ σὲ ξεχᾶσω, φῶς μου!

Πανάθεμα τὴν ὥρα
ποὺ βρέθηκ' ἡ μαριόρα,
τὸ σῆμα τοῦ κόσμου!

Νὰ φύγω δὲν ἀντέχω!
Σὰν πεταλούδα τρέχω
στὴ λάμψη σου τριγύρο...

Καῖχαν τὰ φτερά μου
καὶ γλήγωρα—χαρὰ μου!—
στὴν πόρτα σου θὰ γέρω!

3

Τῆς εἶπα—νὰ μὲ βγάλουνε σακάτη μέσ' στὴ στράτα,
ἂ δὲ σὲ κάνω ταῖρι μου, γλυκιά μου μαυρομάτια!—

Τώρα τὴν πῆρα—ἀχουνοὺς!
πάει, μοῦ ἔφυγε ὁ νοῦς
καὶ δὲν τὸ ξέρω γιάντα
διπλὴ τὴ βλέπω πάντα!

4

Μὲ νάζια καταβαίνεις
τὰ σκαλοπάτια σου,
καὶ μένα μὲ τρελλαίνεις
μ' αὐτὰ τὰ μάτια σου!

Μὲ λόγους, πουλί μου,
δὲν εἶναι φέματα!
Θὰ πάρῃς τὸ φιλί μου
κι ἄς μπῶ στὰ αἵματα!

5

Τὸ χόνι ἄς κατακυλᾶ!
Σὰ σμίξουμε τὰ χεῖλη,
θὰ βλέπουμε, νὰ μᾶς γελᾶ,
πεντάμορφο Ἀπρίλη!

6

Τριαντάφυλλα τὰ χεῖλη σου,
στὸ χρώμα καὶ στὴν ἐδωδιά,
δοσοὶ τὰ ἴδοῦν τὰ λένε!
Μὰ σὰ γενοῦνε φίλοι σου,
τὰγκάδια σου μέσ' στὴν καρδιά
τὰ νοιώθουνε καὶ κλαῖνε!

7

Βλάχα μὴν κάνῃς τὸ βαρὺ,
γέλα καὶ σὺ μὲ μένα!

Ἀὲς τὰ πουλάκια στὸ κλαρί
πῶς πᾶν ἀγκαλιασμένα!

Ἄς φιληθοῦμε, φῶς μου,
καὶ σὰν τὸ μαρτυρήσω,
περίγελο τοῦ κόσμου
θὰ δῆς νὰ καταντήσω!

Θὰ λένε—νὰ φιλήσῃ
ἐγύρευε τὴ βλάχα,
μὰ πρὶ νὰ τὴν ἐγγίσῃ
τὸν φίλησε, τὸ χάχα!

8

Πέταξε, πουλί μου,
ἐδῶ μαι στὸ σκοτάδι!—
ποτές μὲ τὸ φιλί μου
δὲν ἔμεινε σημάδι!

Φοβάσαι τὰστεράκια
νὰ μὴ μᾶς μαρτυρήσουν;
τὰ μαῦρά σου ματάκια
σὰ δοῦνε θεὰ σβύσουν!

9

Κόρη μου, κρῖμα στὰ φλωριά!
Γύρισα χῶρες καὶ χωριά
τὸν πόνο μου νὰ γιάνω!

Ἦπια τὰθάνατο νερὸ
στ' ἀχειλί σου τὸ δροσερὸ
καὶ πιά δὲ θὰ πεθάνω!

10

Ρωμοὶ καὶ Τοῦρκοὶ δέωσανε μὲ τὴν καρδιά τὰ χέρια
ἀδερφικὰ νὰ ζήσουνε
καὶ σὰ μυρίση πόλεμος τὰ δίκωπα μαχαίρια
μαζὶ νὰ τὰκονίσουνε!
—Ἀμάν, Ἐφέντη μ', χάνομαι, τρελλαίνομαι γιὰ
σένα!

—φιλάει ὁ χόντζας τὸν παπᾶ,
κι ὁ Πατριάρχης, ἔχοντας τὰ μάτια του κλαμένα,
βλογαῖε τοὺς Τοῦρκους ὅπου πᾶ!
Ὁ μήνας δὲν ἐπέρασε καὶ τοῦ παπᾶ τὰ γένια
ὁ χόντζας σουρομάδησε—
στολλοσανε τὸ γάδαρο μὲ πέταλ' ἀσημένια
κι ὁ κόρακας κελάδησε!

Γ. ΑΒΑΖΟΣ

στής, τῆς εἶχε πεῖ καὶ τὸ δικὸ της πλουσιόπαιδο ἄλλοτε, μὰ ἐκεῖνο δὲν ἦταν ἀπὸ σέι, οὔτε ἀπ' τὸν τόπο της. Ἐπειτα κούλα τέλλοτινὰ δὲ θέλει νὰ τὰ συλλογιέται ἡ Φρόσω. Ἀληθινὰ σ' αὐτὰ. Ἡ ἔγνια της εἶναι τὰ τωρινὰ καὶ πιὸ πολὺ τὰ μέλ- λοντα.

Ὁ ἐπιλοχίας ἀνθυπολοχαγὸς λοιπὸν κ' ἡ Μαριὼ σιγουραμένη. Ὅσο γιὰ τὴν Κούλα, ἀκόμα δὲν τὴν πῆρανε μπροστὰ τὰ χρόνια. Ἐχει ὁ θεὸς γι' αὐτή. Ἐκεῖνο, ποὺ νὰν τὸ πιὸ βιαστικὸ, εἶναι πῶς νὰ κρεμάσῃ τὸ μακρὸ σπαθὶ ὁ Γεσίλας. Αὐτὸ σκοτίζει τὸ μυαλὸ τῆς Φρόσως καὶ σ' αὐτὸ δὴ εἶναι οἱ τρό- ποι. Ἡ νάμπη στὴ σχολή, ἢ νὰ σκοτώσῃ κάνα φυ- γόδικο. Τὸ δεῦτερο πιὸ εὐκολο. Μὰ ὁ εὐλογημένος πῆγε καὶ αὐτὸς καὶ ἀλλήλος, σὺν τὸν πατέρα, στὸ λασπόκαμπο τῆς Θεσσαλίας· τάρσενε τὸ γραφεῖο καλλίτερα καὶ πιὸ πολὺ ἀκόμα τὸ σιτισιλικί. Γιὰ τὴν κούλια τὸ στερεὸ εἶναι καλὸ, γιὰτὶ μ' αὐτὸ περσεῖται καὶ γιὰ τίς ἀδερφές κάνα πεντόφραγκο, μὰ ἡ Φρόσω γινάζεται περισσότερο γιὰ τὸ μέλλον τοῦ παιδιοῦ. Ἄν ἀποφάσιζε νὰβγαῖνε ἀπάνω στὰ βουνά του, τόσο συγγενολόγι ἐκεῖ θὰ τοῦ καταδίνε κάνα φυγόδικο κ' ἔτσι τέλειωναν τὰ βάσανα, εἴλειπαν οἱ φροντίδες καὶ τὰ παρακάλια γιὰ τὴν σχολή, ποὺ

δὲν εἶναι καὶ τόσο εὐκολο τὸ πράμα. Θέλει σύστα- σες μεγάλες, βαρβάτα μέσα, ποὺ ἔπρεπε νὰ ζῆ ὁ πατέρας νὰ τὰ βάλῃ. Ἡ δόλιχ Φρόσω τί νὰ κάμῃ μοναχὴ της, ποὺ νὰ πρωτοτρέξῃ; Τόφερα ἡ ὄργη νῆναι φαντάρος κούλα ὁ Γεσίλας καὶ νὰ μὴ μπορεῖ νάρθῃ ἐδῶ στὸ τάγμα ποὺ νὰν τὸσοὶ γνώριμοι ἀξιο- ματικοὶ καὶ πρώτος ὁ διοικητὴς καὶ φρούραρχος τοῦ κάστρου. Ἦταν στενὸς φίλος τοῦ πατέρα της καὶ τῆς τὸ λέει πάντα, σὰν ἔρχεται καμμιά φορὰ στὴν κούλια ἀποσπερνοῦ. Ἄς τὸν εἶχα γὰρ στὰ χέρια μου κ' ἔβλεπε πῶς τὸν ἔφερνα πρώτον στὸν πί- νακα! Ἀπὸ μακριὰ ὅμως μὲ τὰ γράμματα τί νὰ σοῦ κάμῃ κι αὐτός. Ὡς τόσο πιστὸς φίλος ὁ καμ- μένος καὶ πονετικὴ καρδιά. Σὰ σὲ παιδιὰ του μι- λάει τῶν κοριτσιῶν, ἰδίως στὴν Κούλα ἔχει συμπά- θεια ξεχωριστή. Τὴν ταμπάκει χαϊδευτικὰ στὸ μά- γουλο σὰ μπαίνει μέσκα, τὴν καθίζει στὸ πλευρὸ του κοντὰ κοντὰ, σχεδὸν σὰ γόνατά του καὶ τῆς χαϊδεῖται πατρικὰ τὸ χέρι καὶ τὰ μαλλιά. Κακὸ ποῖός βάνει μὲ τὸ νοῦ του, δηλαδὴ ποῖός τὴν πι- στεῖται τέτια τύχη! Ἐτσι βέβαια ξεμπερδεύαν ἐλ- τὰ βάσανα κ' οἱ στενεχώριε... Μὰ αὐτὰ εἶν' ὄνειρα. Τὸ πρώτο γιὰ τὴν ὄρα εἶναι πῶς νὰ φορέσῃ τὸ μακρὸ σπαθὶ ὁ Γεσίλας. Αὐτός εἶν' ὁ κρυφὸς κα-

μὸς τῆς Φρόσως καὶ τὸνεῖρε ποὺ τῆς γλυκοχαράζει καὶ φωτᾶει τὴ σκοτινὰ τοῦ καταγωγιοῦ της. Ἡ Μα- ριὼ κ' ἡ Κούλα ἀπάνω κνηγάνε συγκινήσεις ζων- τανότερες. Ἄς γυρίσωμε σ' ἐκεῖνες.

**

Ἐνὼ ἡ Μαριὼ ἔχει περᾶτε ἀπὸ τὸ Γιαννικὸ Κερδάρια στὸν Καραφωτιά, ἡ Κούλα μῖνει πιστὴ στὸ Μάνθο Σακαρέλο. Μπρὲς στὸν Καραφωτιά θὰ τὸν θυσίαζε τούτον μ' ἔλη τὴν καρδιά της κι ὁ ἴδιος ὁ Καραφωτιάς εἶχε ὀλη τὴ διαθήκη νὰ προτι- μῆσῃ τὴ μικρότερη ξαδέρφη, σὰ δροσερότερη, μὰ ἡ Μαριὼ, μὲ κ' ἔβαλε κάτι στὸ νοῦ της, ἔπρεπε νὰ γίνῃ κούλα. Ἡ συχωρεμένη ἡ θεὴ εἶχε δίκιο νὰ τῆς λέει πῶς ἔμοιαζε σὲ τούτο τοῦ παποῦ της, τάρχοντα Γουρνίτσα. Τὸ κρυφανταμωμὰ τῆς ἀδερφῆς μὲ τὸν ἐπιλοχία δὲν τὸ πῆρε εἰδηση, τὴν πρόθεσή της εἶδε μοναχὰ, τὸ νάζι τῆς καὶ τίς γλυκῆς ματιές ποὺ τοῦ ἔφριχνε δταν ἔρχονταν στὴν κούλια καὶ τὰπεφάσισε νὰ κόψῃ μονομιάς τὸ ζήτημα, μὲ τὸ μαχαίρι. Τὰ πιότερη στολίδια ποὺ εἶχε ἀπὸ τὴν ἀδερφή, τὸ πιὸ μπόλιχο φκιασίδι στὰ μάγουλα κ' οἱ τρύπαι της οἱ ἀρχοντικότεροι μπῆσαν σ' ἐνέργεια. Ὁ Συμεὼν

ΚΟΙΝΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο κοινωνισμός, όπως τον περιγράψαμε, δεν μπορεί βέβαια να γεννηθῆ και καρποφορήσῃ στὴν Ἑλλάδα, ὅπου λείπουν σήμερα οἱ κυριώτεροι ὄροι τῆς υπάρξεώς του. Σ' αὐτὸ εἶναι πού διαφωνοῦμε μετὸν κ. Σκληρό. Καὶ πρῶτα πρῶτα ἄς πάρουμε τοὺς δύο θεμελιώδεις ὄρους τοῦ συγχρόνου κοινωνισμοῦ, τὴν ἀστική τάξη, καὶ τὸ προλεταριάτο.

Ὅταν τὸ 324 μ. Χ. ἡ Ἑλλάς, εἰς τὸ πρόσωπο τοῦ Κωνσταντίνου, ἐκατάκτησε τοὺς κατακτητάς της, ἡ ἀριστοκρατία τῆς Ρώμης εὐρίσκειτο σὲ τελείαν ἀποσύνθεση, καὶ τούτης τὴν ἀφάνεια παρακολουθεῖ γὰρ καὶ τῆς νομικῆς ἐπιστήμης ἡ κατὰ πτωσις, πού μετὸν Διοκλητιανὸ γίνεται τέλεια. Ἐδρα τότες μοναδικὴ βλέπομε νὰ γένεται τὸ Βυζάντιο, τοῦ ὁποῦ οἱ ἀρχεὶ χάνονται στοὺς μυθικούς χρόνους, ὅπως καὶ ἐκείνες τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν ἀποικιών.

Ἡ Δύσις ἦτο τὴν ἐποχὴν ἐκείνην σὲ κατάστασιν πρωτογενῆ. Ἐκατοικεῖτο ἀπὸ ἀγρίους λαοὺς νομάδες πού δεν εἶχαν καθαρὴ ἔθνικὴ συνείδηση. Τὴν κυρίαρχη τάξιν ἀποτελοῦσαν οἱ φεουδάρχαι, ἔχοντας φυσικούς συμμάχους καὶ κατόπι ἀναταπεινότητάς τοὺς κληρικούς. Τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς φεουδάρχους ἔκαναν οἱ δούλοι. Ἀπὸ τὴν τάξιν αὐτὴ τῶν δούλων ἐβγήκαν τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῶν σημερινῶν ἀστῶν.

Ἡ ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς καὶ ὁ περίπλους τῆς Ἀφρικῆς ἔδωκαν στὴν ἀνερχομένη ἀστικὴ τάξιν νέο ἔδαφος γιὰ τὴν ἀνάπτυξίν της. Οἱ ἀγορῆς τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Κίνας, ἡ ἀποικίαση τῆς Ἀμερικῆς, οἱ μετὰ τὴν ἀποικίαν ἐμπορικῆς συναλλαγῆς, ἡ πολλαπλασίασις τῶν μέσων ἀνταλλαγῆς καὶ ἐν γένει τῶν ἐμπορευμάτων ἔδωκαν στὸ ἐμπόριο, τὴ ναυτιλίαν καὶ τὴ βιομηχανίαν μιαν ὄψιν πρωτοφανῆ. Ὅ εἰς τὰ τῶρα τρόπος καταγωγῆς τῆς βιομηχανίας, τοῦ εἶταν τῆς φεουδαρχίας δημιούργημα, δεν ἔφτανε πιά διὰ τὴν νέαν ἀνάγκην πού δημιουργοῦσαν σωρὸ νέας ἀγορῆς. Τοὺς ἀρχιτεχνίτες (Zunftmeister) (1) ἐξετόπισαν ἡ μεσαιὰ τάξιν τῶν βιο-

(1) Ἡ Zunft ἦτο σωματεῖο ἀντιπροσωπευμένο ὑπὸ δικαιοκρινὸν συμβούλιον πού ἐξέλεγε αὐτὸ τὸ σωματεῖον. Τὸ συμβούλιον εἶχε πειθαρχικὴν ἐξουσίαν καὶ ὑποστήριξε τὸ δικαίωμα τῶν μελῶν τοῦ σωματείου νὰ ἐξασκοῦν τὸ ἐπιτηδεύμα τους. (Παρβλ. Gerber, deutsches Privatrecht, 1891, § 55.)

μηχανῶν. Ἀλλὰ πάντα οἱ ἀγορῆς ἐπλήθαιναν καὶ αὐξάνει ἀδιάκοπα ἡ κατανάλωσις. Τότες ὁ ἀπρὸς καὶ ἡ μηχανουργία ἐπαναστάτησαν τὴ βιομηχανικὴ παραγωγή. Ἡ νεώτερη μεγαλοβιομηχανία ἐκατάκτησε τὸν κόσμον. Τὴ θέσιν τῆς μεσαιῆς τάξης τῶν βιομηχανῶν ἔπιασαν οἱ βιομηχανοὶ ἐκατομμυριῶχοι, οἱ ἀρχηγοὶ βλοκλήρων βιομηχανικῶν στρατῶν.

Ἡ μεγάλη βιομηχανία, λέγει ὁ Μάρξ, ἐγκατέστησε τὴν παγκόσμιον ἀγορὰν πού ἡ ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς ἐπροετόμησε. Ἡ παγκόσμιος ἀγορὰ ἔδωκε στὸ ἐμπόριο, τὴ ναυτιλίαν, τὴ συγκοινωνίαν τῆς Ἑλλάδος κολλοσιαίαν ἀνάπτυξιν. Καὶ αὐτὴ πάλιν ἐπενέργησε εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς βιομηχανίας, καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ μέτρο κατὰ τὸ ὅσο ἀπλώνονταν βιομηχανία, ἐμπόριο, ναυτιλία, σιδηρόδρομοι, κατὰ τὸ ἴδιον ἐμεγάλων καὶ ἡ ἀστικὴ τάξιν, ἐπολλαπλασίαζε τὰ κεφάλαιά της, ἀφίνοντας πίσω ὅλες τὴς τάξεις πού εἶχε παραδώσῃ ὁ μεσαιῶνας (2)

Καὶ αὐτὰ εἶναι τὰ αἰτία τὰ δημιουργικὰ τῆς ἀστικῆς τάξης, τῆς βουρζουαζίας. Ποιὰ τῶρα εἶναι τοῦ προλεταριάτου ἡ γένεσις;

Ἄμὲ τὴν ἐπίδρασιν τῶν μεταβολῶν πού ἀνανέωσαν τὴς μεθόδους τῆς ἀγροτικῆς ἐκμετάλλευσιν, λέγει ὁ κ. Paul Bonnaud, καὶ ἀξήσαν τὴς παραγωγικῆς τῆς δυνάμεις, ἡ ἀγροτικὴ οἰκογένεια ἔχασε λίγο λίγο τὴ συνοχὴν της καὶ ἐπαράτησε τὴς πατριαρχικῆς παραδόσεις πού εἶταν μιὰ φορὰ ἡ δύναμὴ της. Βλέποντας ν' ἀνοίγωνται ὀμπρὸς τοὺς ἀγορῆς πάντα μεγαλῆτερες, χάρις στὴν εὐκολίαν καὶ τὴν ταχύτητα τῆς συγκοινωνίας, ὁ χωρικός ἀισθάνθηκε τὸν ἑαυτὸν στενοχωρημένον στὴ γωνίαν τοῦ ἀγροῦ του. Δεν εὐχαριστεῖτο πιά νὰ πούλῃ τὰ προϊόντα του ἐπὶ τόπου ἢ στὴν πλησιέστερην κώμην. Τὰ ἔφερε μακρῶν καὶ ἔπιασε σχέσεις μετὰ ξένους τῶν ὁποίων ἐσυνήθισε τὴς ὄψεις καὶ τὴς ἀνάγκης. Ἐνῶ τὰ σφύροντά του ἀπλώνονταν καὶ τοῦ ἀνοίγαν νέους ὀρίζοντες, ἐλιγότερευε ἡ προσήλωσίν του εἰς τὴ γῆ πού τὸν ἐξέθρεψε. Ἐτίμαζε τὴν ἐξάρτησιν τοῦ προγονικοῦ περιβάλλοντος. Τὸν ἐτράβηξαν οἱ μεγάλες πολιτεῖες πού τοῦ τάζουν εὐκολὰ κέρδη καὶ μεγάλα μεροδοῦλια. Ἀρροκάζεται τὰ λόγια τῶν γειτόνων του πού γύρισαν πλουτισμένοι καὶ στίς κακῆς χρόνους, σὰ λείψη ἡ σοδειὰ καὶ ἡ ζωὴ γίνεται δύσκολη, εὐκολὰ παρατάει τὸ πατρικὸν τοῦ σπῆτι καὶ πάει νὰ ζητήσῃ τύχην, σὰν ἐργάτης, σὲ κανένα πολυκόσμο κέντρο. (3) Κ' εἶσι συμμαζώνονται ὅλες ἐκεῖ-

(2) Karl Marx, Kommun. Manifest, σελ. 24.

(3) Journal des Economistes, 15 août 1908, p. 189.

εἰ χιλιάδες τῶν ἀνθρώπων χωρὶς περιουσία, χωρὶς τίποτα, μετὰ μόνα μέσα γιὰ νὰ σταθῶν τὴ ζωὴ αὐτῶν καὶ τῆς οἰκογενείας των, δύο χεῖρα καὶ ἓνα κεφάλι.

Καὶ ρωτᾶμε: Ὑπάρχει στὴν Ἑλλάδα ἕμνια διαβάθμιτις τάξεων, πού νὰ ζοῦν ὑπὸ παρόμοιες συνθήκες; Ὅχι βέβαια. Ἡ Ἑλλάς εἶναι πρῶτ' ἀπ' ὅλα κράτος ἀγροτικόν, καὶ λοιπὸν, κατὰ τὰ συμπεράσματα καὶ τῆς κοινωνιολογίας, κράτος μετὰ ἄπλῶν ὀργανισμῶν, μετὰ βιοτικῆς σχέσεως ἀπλούστατες, καὶ τὸ πούμε καθαρὰ, εἶναι κοινωνία πού ἀρχίζει νὰ ζῆ. Καὶ τῆς κοινωνίας αὐτῆς τὴ ζωτικὴ δύναμις ἀπορροφᾷ ἡ ἰδέα τῆς ἐνοποίησης τῆς φυλῆς, χωρὶς τὴν ὁποῖαν δεν εἶναι δυνατό νὰ συλλάβῃ ἄλλα ἰδανικά. Κράτος λοιπὸν ἀγροτικόν, ἀρτιπαγῆς, καὶ ἔθνος κομματιασμένο. Πῶς εἶναι δυνατό νὰ ἐγκλωπώθῃ τὸν κοινωνισμὸν, δηλαδὴ μιαν ἰδέαν καὶ ἓνα σύστημα πού πρῶτον καὶ τελευταῖον αἶτιον εἶναι τῆς ζωῆς τὴν ἀπόλαυσιν; Στὰ κράτη τῆς Δύσεως καὶ αὐτὸ τὸ σχολετό, μ' ἔλη τὴν πλοῦσιαν καὶ πολυπλοκὴν ἐκπαιδευτικὴν τοῦ μηχανῆ, σ' ἓναν ἀποβλέπει τελευταῖον σκοπὸν, νὰ διδάσκη τὴν τελειότητα τῆς ζωῆς. Ἐνῶ διάφορος εἶναι βέβαια ὁ προορισμὸς τοῦ σχολείου στὴ σημερινὴν Ἑλλάδα.

Ἄν ἡ φορὰ τῶν πραγμάτων, ἡ οἰκονομικὴ ἐξέλιξις, ὅπως λέγει ὁ κ. Σκληρός, γεννήσῃ τὸν κοινωνισμὸν, εἶναι ζήτημα πού ἀφορᾷ τὸ μέλλον. Πάντα ὅμως θὰ εἶναι κοινωνισμὸς ἑλληνικός, πού ν' ἀντινακλᾷ τὴς ἀνάγκης τῆς ἰδικῆς μας κοινωνίας. Γιατὶ κάθε τόπος ἔχει, φυσικά, καὶ τὸν δικὸν του κοινωνισμὸν, σύμφωνα μετὰ τὰ ἰδανικά καὶ τὴς ροπῆς τῶν δικῶν του ἀνθρώπων. Εἶναι π. χ. γνωστῆς οἱ στρατιωτικῆς θεωρίαι τῶν ἄλλων κοινωνιῶν. Ἐπισημότερα συμβουλευόμεν τὴ λιποταξίαν σὲ καιρὸ πολέμου καὶ ὀρμηθεύον τοὺς ἀνθρώπους τῶν ἀντίς νὰ ρίχνουν τὸ βόλι στὸν ἐχθρὸν, καὶ τὸ ρίχνουν στὸν ἀξίωματικόν τους. Ἐνῶ οἱ Ἴταλοι κοινωνισταί, ἀπὸ μίσος γιὰ τὴν Αὐστρίαν, στέργουν νὰ συντηρῇ ἡ Ἰταλία πολυέξοδο στρατὸν, ἀποκηρύχοντες κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἓναν ἀκρογωνιαῖον λίθον τῆς κοινωνιστικῆς θεωρίας (4).

Ο κοινωνισμὸς λοιπὸν, ὅπως ἔχει διαπλασθῆ στὰ κράτη τῆς Δύσεως, μετὰ τὴς θεμελιώδεις του ἀπαιτήσεις ἐκεῖ πέρα, δεν μπορεῖ οὔτε νὰ μεταου-

(4) Βλ. Ἐπίσημα προκτικὰ τῆς συνεδριάσεως τῆς 18 Ὀκτωβρ. 1905 τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ κοινωνιστικοῦ κόμματος.

Καραφωτιῶς ἔδινε ἀξία μεγαλῆτερη στὴ θραυφότερη καὶ τσουπωτῆ σάρκα τῆς Κούλας, ἡ Μαρῖω ὅμως τὸν κυριεῖε σὰ μ' ἔφοδον. Μετὰ τὸ εἶσι θέλω. Στὴν ἀρχὴ ὁ περὶφρανὸς ἐπιλοχίας ἀνίστασθαι. Μὰ ἡ ἐπιμονὴ τῆς Μαρῖως τοῦ ἔδειξε πῶς ἔπρεπε ἢ νὰ ὑποταχθῇ στὸ θέλημά της, ἢ νὰ μὴν ἀγέθῃ πιά φανερὰ τὴ σκῆλα τῆς κούλας τὰ κροσπότης. Σὲ γνωστὸς πού ἦταν σύνωρα, προτίμησε τὸ πρῶτον καὶ εἶσι περιορίστηκε γιὰ τὸ φαινόμενον στὴ μεγαλῆτερη ξαδέρην του. Ἐν' ἀλήθεια πῶς ἐκεῖ πού κῆνονταν ἀπάνω στὸν ὄντα μετὰ τὴν ἀρεβωνιατικὴν (ὅπως ἀναγκάστηκε νὰ τὴν ἀναγνωρίσῃ) καὶ σχεδίαζε μαζί της τὴν εὐτυχίαν τοῦ μέλλοντος, ἂν τύχαινε νὰ πάρῃ τὸ μᾶτι τοῦ σὴν ἄλλη κάμαρα τὴν ἀνοικμένη τραχηλιά τῆς Κούλας, ἢ ἂν τούτη σκῆθονταν πῶς πολὺ ἐκεῖ πού ἐβγαζε νερὸ ἀπὸ τὸ πηγᾶδι, τοῦ ξεσκέπαζε γιὰ νὰ τὸν σκῆσῃ κάποιον παρόμοιον μυστήριον ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ μεσοφῶρι, ὃ ξαδέρην ἀγρίευε ὡς τὸ σημεῖον νὰ πεταχθῇ ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά του τὸ μούφαρον πού πήγε καὶ φορτώθηκε. Μὰ ἡ γνωστικὰ του νικούσε πάλιν καὶ παραγομιζόνταν μετὰ κῆνα πεταχτὸ φιλὶ πού ἀδραζε ἀριὰ καὶ πού ἀπ' τὴν Κούλα καὶ ἔμενε πιστὸς καὶ ὑποταγμένος στὴ Μαρῖω. Ἐἶχε ἄλλωστε δοσμένο καὶ τὸ

λόγον τοῦ στὴ Φρόσω.

Ἡ Κούλα ἀπ' τᾶλλον μέρος ὑποτάχτηκε καὶ ἐκείνη στὴν ἀνάγκην. Καὶ ἂν, ἔδινε τὰ χεῖλη της στὸν ξαδέρην, δεν τόκανε ἀπὸ κακὸ γυναικίον ἐνοστικὸν γιὰ νὰπατήσῃ τὸ Σακκίελο της, μὰ ἀπὸ αἰσθημονίαν ἐκδίκησης στὴν ἀδερρὴν της. Ἄν ἀποφάσιζε γιὰ μιὰ στιγμὴ νὰ παρτήσῃ τὸ στερνόν, ὅταν παρουστάστηκε ὁ Καραφωτιῶς, δεν τόκανε γιὰτὶ ἐκεῖνος δεν τῆς ἄρεζε ἢ τὸν βρῆθηκε, ἀλλὰ μόνο καὶ μόνο γιὰτὶ ὁ ξαδέρην εἶχε καλλίτερα τὸν τρόπο γιὰ κορδέλες καὶ καρφίτες καὶ γιὰτὶ, σὰ συγγενῆς πού ἦταν, μπορούσε νὰ μπαῖνοβγίῃ πιά εὐκολὰ στὴν κούλα. Ποιὸς δὲ γυρεύει τὴς εὐκολίας του σ' αὐτὴν τὸν κόσμον καὶ νὰ μὴν τὴς γυρεύει καὶ ἡ Κούλα; Μὰ ἀφοῦ ἡ Μαρῖω τόκανε ζήτημα, παρηγορήθηκε καὶ αὐτὴ μ' ἐκεῖνον πούχε. Ὁ Σακκίελος κούλα, ἂν δεν εἶχε τὸν τρόπο τοῦ Καραφωτιῶ, στὴν ὁμορφιά καὶ στὴ λεβεντιά δεν πάινε πίσω. Ἀκμπαδα τὸ κορμί, ἡ μέση θαυτυλίδι, ἡ φουστάνελλα μετὰ σκράντα μάνες, τὰ σαρούχια κεντητά, ἡ σκῆλτος πάντα τέτα, τὰ μάτια καστανά, τὸ πρόσωπον σταράτο σὴν καὶ τὸ δικὸν της καὶ τὸ μoustάκι μαῦρον καὶ φιλοστειμένο. Ὁ σβέρκος μοναχὰ λίγο μακρὺς, μὰ τὸν σκέπαζε μακρύτερη ἢ παχιά φούντα τοῦ φισοῦ με-

τόπον χού δεν τὴ φορούσε ἄλλος ὑπαξιωματικὸς τὴν παπαρούνα. Ἐπειτα δὲ ὁ μακρὺς λαιμὸς μετὰ τὸ πεταχτὸν κροῦδι τοῦ ἀπὸ κάτω ἀπ' τὸ σκῆλον εἶναι τὸ πῶς σίγουρον σημεῖον τῆς καλῆς γενεῆς ἀπ' τὰ βροῦκα τοῦ Βάλτου. Καὶ ὁ Σακκίελος ἦταν ἀπὸ μιὰ ἀπ' τὴς πρώτες φαμελιῆς τοῦ Βάλτου, μετὰ ἀπ' τοὺς Χαλιουπούλους μάλιστα. Ὁ πατέρης του κλέφτης στὸν καιρὸν του, ἀπ' τὰ πρῶτα παλικάρια τοῦ Μαρῖω, ὁ ἀδερρὸς τῆς μάνας του ληστής καὶ ἐκείνος μετὰ τὸν Κωνσταντέλον, ἓνας ἀδερρὸς του ξεμπέρδισε τὸ δῆμαρχον, ὄχτρο τῆς φαμελιῆς του, καὶ εἶν' ἀκόμα στοῦ Μαρῖω, στὸ Μεσολόγγι. Μὰ ὁ Μάνθος δεν τοὺς ἐμίσησε εἶν' ἦσυχος καὶ πρόνιμος, φτάνει νὰ μὴν τὸν πειραχθῇ μοναχὰ κανένας ἢ νὰ μὴν κοιτάξῃ τὴν Κούλα του, τὸ βῆσανόν του, καλῶς τὴ λείει στὸ Ὄδωρον Μαβλῆ καὶ πίνει στὸ βελούχι τὸν καφέ του, μετὰ κλαίει δῆλως ξάχαρη.

Ὁ Ὄδωρος Μαβλῆς εἶν' ὁ μπιστεμένος φίλος του. Λογίαν καὶ αὐτὸς, μὰ λίγο γινιάζεται γιὰ τὴν ἀγάπην. Περισσότερον τᾶρσει τὸ κρασί, ἰδίως ἕμια τὸν κερᾶν, γιὰτὶ ἀφοῦ τὸν πῆρε τῆριον καὶ ἀπελπίστηκε γιὰ τὸ χρυτὸ γαλόνι, τόβαλε νὰ κῆμῃ μικρὸν κομπόδεμα, νὰνοῖξῃ κῆνα μαγαζάκι ἕμια φύγη ἀπ' τὸ στρατό. Στὰ νύκτα του δεν εἶχε μείνει ἀλάθως

τευθῆ οὔτε νὰ καρποφορήσῃ στὴν Ἑλλάδα. Ἄλλ' ἡ ἐπιστήμη τοῦ κοινωνισμοῦ βεβαιώνει ἕνα γεγονός ἀναμφισβήτητο ποῦ ἡ ἱστορία προσφέρει μᾶθημα σ' ὅλους τοὺς λαοὺς. Εἶναι τὸ γεγονός τῆς κοινωνικῆς κυριαρχίας τῶν τάξεων καὶ τῆς δι' ἐσωτερικῆς πίεσεως προόδου.

Τὸ ζήτημα εἶναι πολύπλοκο καὶ δὲν μπορεῖ ν' ἀναπτυχθῆ μὲ δυὸ λόγια. Πεισιμένους κοινωνιστῆς ποῦ εἴμεθ, δὲν διαστᾶζουμε νὰ υπογράψουμε τᾶκό λουθα λόγια τοῦ Ρουσσώ: «Ἄν πάρουμε τὴ λέξη στὴν αὐστηρὴ τῆς ἔννοια, δὲν ὑπῆρξε καὶ δὲν θὰ ὑπάρξῃ ποτὲ ἀληθινὴ δημοκρατία. Ἀντιβαίνει στὴ φυσικὴ τάξη ὁ μέγας ἀριθμὸς νὰ κυβερνᾷ καὶ ὁ μικρὸς νὰ κυβερνᾷται.» (Contra Social). Ἄλλ' ἔχει καὶ τὸ πλῆθος δικαιώματα ποῦ ἡ κυριαρχοῦσα τάξις δὲν μπορεῖ νὰ παραγνωρίσῃ χωρὶς κίνδυνον τῆς κοινωνικῆς εὐρωστίας. Καὶ τὰ δικαιώματα αὐτὰ εἶναι ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ προαγωγὴ τῆς προσωπικότητος, τῆς ἀξιοπρεπείας του, ποῦ τοῦ καλλιεργοῦν τὴν ἑαυτοῦ αὐτενεργείαν. Ἄν τοῦτο συμβαίνει στὴν Ἑλλάδα, καὶ ποιὸς εἶναι οἱ σχέσεις ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων, δὲν ἔχουμε ἐμεῖς τὸ κῆρος νὰ τὸ ποῦμε. Ἐμεῖς ποθοῦμε νὰ γνωσθῆ στὴν Ἑλλάδα ὁ κοινωνισμὸς γιὰ τὴ θετικὴν ὠφέλεια ποῦ θὰ ἐπορίζοντο καὶ οἱ ἀρχοντες καὶ οἱ ἀρχόμενοι. Οἱ πρῶτοι πολυτίμητα μαθήματα, οἱ τελευταῖοι ἀναγκαῖα διαπαιδαγωγητῆ.

Καὶ ποιὰ εἶναι τὰ μαθήματα; Ἐμεῖς ἕνα θεωροῦμε πρῶτον καὶ ἀρχὴν ἀπαραίτητο γιὰ τὴν κυριαρχοῦσα τάξιν μας ποῦ σήμερα εἶναι ἡ πλουσιοκρατία. Τὸ μᾶθημα αὐτὸ εἶναι νὰ νοήσῃ καλὰ τί εἶναι πλοῦτος, γιὰτί πολλοί, οἱ περισσότεροι, θεωροῦν τὸν ἑαυτὸν πλοῦτον ἐνῶ δὲν εἶναι. Ὁ κοινωνισμὸς μπορεῖ νὰ πείσῃ ὅλους δὲν τὸ σκέφτονται πὼς ὁ πλοῦτος εἶναι μιὰ συναρμολόγησις τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ περιβάλλον του. Ὅτι ὁ πλοῦτος δὲν εἶναι ἕνα πρᾶγμα ἢ ἕνα σύνολον πραγμάτων, ἀλλὰ μιὰ κατάστασις πραγμάτων. Ὅταν βλέπω τὸ περιβάλλον εἰς τὸ ὁποῖον ζῶ σὲ καλὴν κατάστασιν, τὸ ποσὸν τῆς εὐτυχίας μου αὐξάνεται, γιὰτί ἡ εὐτυχία εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἀρμονία τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μας ιδεώδους. Τὸ πνεῦμα διψᾷ πάντοτε ν' ἀνυψώσῃ τὴν ὑπερξίαν του σὲ ὑπερξίαν συνειδητῆ, σὲ γνώσιν, διψᾷ νὰ διαγνώσῃ τὸ πνευματικὸ καὶ φυσικὸ σύμπαν πάντε περισσότερο ὡς τὸ εἶναι του, ὡς δική του πραγματικότητα, ὡς κ-

θρέπτῃ τοῦ ἑαυτοῦ του(δ).

Ὁ πλοῦτος, λέγει κάποιος οἰκονομολόγος, εἶναι μιὰ πιθανότης ἀπολαύσεως, ποῦ ἐγκρίεται στὴν κατάσταση τοῦ ἐξωτερικοῦ περιβάλλοντος. Γι' αὐτὸ μπορεῖ ἡ ἰδιοκτησία νὰ μὴ εἶναι πηγὴ ἀπολαύσεως, καὶ ἡ ἀπόλαυσις εἶναι δυνατὴ χωρὶς τὴν ἰδιοκτησία. Παραδείγματα οἱ δημόσιοι κήποι, οἱ βιβλιοθήκες, τὰ θέατρα, ὅλα τὰ δημόσια καθιδρύματα. Ὅσο φτωχὸς κι ἂν εἶναι ἕνας ἄνθρωπος, ἡ προσωπικὴ του εὐημερίᾳ θάβῃ πάντα ἀμέσως ἀνάλογη μὲ τὴ γενικὴν εὐημερίαν. (δ) Γι' αὐτὸ μπορεῖ ἕνας χριστῆς τοῦ Παρισίου ἢ τοῦ Βερολίνου νὰ εἶναι πλουσιώτερος ἀπὸ ἕνα ἑκατομμυριοῦχο π. χ. τὰ Κελάβρυτα, ἢ ἕνας φάβρος μέσα στὴν πόλιν τῆς Κερκύρας νὰ εἶναι πλουσιώτερος ἀπὸ ἕνα ἑκατομμυριοῦχο σ' ἕνα ὁποιοδήποτε χωριὸ τῆς νήσου. Αὐτὴ τὴν ἀντίληψιν τοῦ πλοῦτος, ποῦ εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴν πρόδον κάθε τόπου, θὰ τὴ βάλῃ στὸ νοῦ τῶν πλουσίων μας ἡ πρώτη γεῦσις τοῦ κοινωνιστικοῦ ζητήματος. Ἀλλοιῶς, ἂς τὴν ἐπιβάλῃ μιὰ ἐσωτερικὴ πίεσις ποῦ νὰ βγαίη ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τοῦ λαοῦ.

Τὸ συμπέρασμα μᾶς εἶναι συμπέρασμα ποῦ ἔχει συχνὰ δικτυωθῆ. Εἶναι ἐκεῖνο ποῦ π. χ. ἡ «Ἐφημερίς τῶν Εἰδήσεων» τῆς Κερκύρας (ἀριθ. 952), σχολιάζοντας τὶς πολιτικὰς γνώμας τοῦ Προέδρου τοῦ Ἀρείου Πάγου κ. Σημαντήρα, ἔγραψε: «Διαπαιδαγωγητῆ καὶ ἀνάπτυξις τοῦ λαοῦ, χειρῶν γνησιῶν καὶ καθοδήγησις αὐτοῦ εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν δικαιωμάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν καθηκόντων τοῦ πολίτου, ἰδοὺ τὸ εὐγενὲς ἔργον εἰς ὃ καλοῦνται οἱ ἐπίλεκτοι τοῦ τόπου, ἰδοὺ ὁ δύσκολος, ἀλλὰ πατριωτικώτατος ἀγὼν ὑπὲρ τοῦ ὁποῖου καιρὸς εἶναι νὰ ὑψώσωμεν ὅλοι τὴν σημαίαν».

Τὴ διαπαιδαγωγίαν καὶ καθοδήγησιν τοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν καθηκόντων του, εἰς τὸ αἶσθημα τῆς ἀξιοπρεπείας του, πρέπει νὰ ἐγκλωπώσῃ καὶ νὰ κάμῃ καθήκον τῆς ἀπὸ τὰ πρῶτα ἢ ἀρχοντείας τοῦ τόπου, γιὰτί αὐτὴ ἐτάχθηκε εἴτε ἀπὸ δική της ἰκανότητα, εἴτε καὶ διὰ τῆς τύχης τὴν ἀκριτὴν εὐνοίαν, φύλακας καὶ ἐπιμελητῆς τῆς τάξεως τῆς εὐρωστίας καὶ τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν τῆς κοινωνίας. Αὐτὴ πρέπει, εἰς ἀντάλλαγμα τῶν ἀπολαύσεων, ἔστω καὶ σχετι-

(5) Παρόλ. Α. Schweglfer, Geschichte der Philosophie § 1.

(6) J. Novicow: «Les phénomènes économiques naturels et le problème de la misère» 1908.

κῶν, ποῦ πορίζεται ἀπὸ τὴν στερησιν καὶ τὸν ἰδρωτὰ τοῦ λαοῦ, νὰ δώκῃ στὴν ἐργασία τὴν κοινωνικὴν ἀξίαν ποῦ τῆς πρέπει καὶ ποῦ ἔχει σ' ἄλλους τέπους κατὰ τοῦτο ζηλευτούς.

Τελειώνουμε τὴ μικρὴν μας αὐτὴ πραγματεία μὲ τὰ σοφὰ πολυσύμμετρα λόγια ἐνὸς Γερμανοῦ διδασκάλου μας. «Τὸ ἔθνος δὲν ὑπάρχει ποτὲ χάριν μιᾶς τάξεως, ἀλλὰ πάντα ἡ κάθε τάξις χάριν τοῦ ἔθνους. Ἐφ' ὅσον ἡ τάξις ὑπηρετεῖ τὸ ἔθνος ἐξ ἰδίων δυνάμεων, ἔχει δικαίωμα ὑπάρξεως, καὶ μάλιστα κυριαρχίας. Μόλις ὅμως μίξ τὰς τάξεις, ὅσον καὶ ἂν εἶναι σημαντικὴ, γίνεται βάρος τοῦ ἔθνους, ἀσπλαγχνά ξετινάζεται ἀπὸ τὴν ῥάχην τοῦ λαοῦ.» (7)

Κέρκυρα.

Α. ΠΟΥΛΗΜΕΝΟΣ

(7) R. Sohm: «Die sozialen Aufgaben des modernen Staates» 1898, σελ. 9.

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΑΠΟ ΜΙΑ ΔΙΑΛΕΞΗ

Φίλε «Νουμά»,

Τὴν περασμένη βδομάδα ἔγινε στὸν «Παρνασσὸν» ἡ δευτέρη διάλεξις ἀπὸ τὴν δευτέρην χαριτωμένην τετραδα τῶν ὀλίγων διαλεγμένων (1) λογίων καὶ ποιητῶν μας. Ὁ κ. Π. Διμητρακόπουλος μᾶς εἶπε ἕνα μέρος ἀπὸ μιᾶς βαθειᾶ καὶ κοπιαστικῆς μελέτης του «Ἡ Φυσιολογία τῶν Λιλιέκτων» ἢ μελέτη του εἶναι σοβαρὴ καὶ οἱ ἰδέες του πολὺ πρωτότυπες! Ἐδιδάχθασα μὲ προτοχὴ τὴν διάλεξίν του ποῦ τὴν δημοσίευσεν ἡ ἐφημερίδα «Χρόνος». Σὲ πολλὰ μέρη ἔχει δικίον, μὰ θὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ τοῦ κάμω ἐγὼ ὁ μικρὸς μιὰ μικρὴ παρατήρησιν—ποῦ θὰ τὴν εὐρηνομίξω πολὺ ὀρθῆ—γιὰτί ἐξετάζοντας τὸ ζήτημα μὲ τοὺς δικούς του συλλογισμούς, βρισκοῦμε πρᾶγματα ἀντίθετα μὲσα στὶς ἰδίας σκέψεις του.

Λέγει ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰ ψυχρὰ κλίματα εἶναι φωνηεντοφάγος—καὶ τὸ ἐξηγεῖ φυσιολογικῶς—γιὰτί, λέγει, προσπαθεῖ νὰ προσφέρῃ τὰς λίξεις ἔτσι ὥστε τὸ στόμα νὰ μὴν εἶναι πολὺ ὄρα ἀνοιχτό, καὶ χάνεται ἔτσι πολὺ θερμότητα. Τὸ ἀντίθετον στὰ θερμὰ κλίματα, προσφέρουν ὅλα τὰ φωνήεντα καὶ μάλιστα τὰ μακράνουν, γιὰτί εἶναι περισσότερα ὄρα ἀνοιχτό τὸ στόμα, ἔτσι νὰ χάνουν περισσότερο θερμότητα καὶ νὰ παίρνουν πὸ πολὺ ὁροσγόνο.

κι αὐτὸς ἀπ' τὰ μαύρα μάτια κι ἀπ' τὰ παιχνιδιά τους δὲν ἦταν ἀμαθός. Ὁ Σακαρέλος ἤξερε τὴν πείραν του καὶ τὸν ἔβαλε νὰ τοῦ πατήσῃ τὴ φιλενάδα του. Ὁ Θόδωρος Μαβλῆς λοιπὸν τῆς ἔκαμε κάμποσες φορὲς ἀπ' τὸ βελούχι γλυκὰ μάτια κ' ἕνα βράδον τῆς πέταξε στὸ μπαλκόνι ἕνα παφιλένιον βραχιολάκι: τυλιγμένο σ' ἕνα περδαλὸ μαντύλι μὲ τὸν Κολοκοτρώνην σταμπαρισμένον καθάλαρον, ἀφοῦ τῆς τόδειξε πρωτῆτερα τὸ δειλινὸν ἀπ' τὸ βελούχι. Μὰ τὴν ἔβρε τὴν Κούλα γιὰ νὰ γελαστῇ κι ὁ Σακαρέλος ἔβρε κ' ἔβαλε τὸν ἄνθρωπον νὰ τὴν πατήσῃ. Ἐνα μπεκρούλια καὶ μ' ἄσπρες τρίχες κι ὅλα στὰ μουστάκια.

Ἡ Κούλα τοῦ τὰ πέταξε πάλι στὰ μούτρα του καὶ τᾶλλον βράδον, ποῦ ἀνταμώθηκε μὲ τὸν καλὸν τῆς στὶς πατουλιές τῆς ἀκροποταμίας, παραπονέθηκε σὲ τούτον γιὰ τὸ φίλον του.

Ὁ Σακαρέλος ἔκαμε πὼς δὲν τὸ πίστεψε.

«Θὰ τᾶρριξες γιὰ τὴν Μαριώ; ἐσὲν δὲν κοιτάει ὄχι ὁ Μαβλῆς, μὰ οὔτε ὁ θεὸς νὰ σὲ περᾶξῃ», τῆς εἶπε μὲ παθητικὴ φωνή.

«Ἐλα δά, μὴν ἀγριεύῃς; σὲ ξέρομε πὼς εἶσαι παλικᾶρι», γέλασε ἡ Κούλα καὶ τὸν χτύπησε χαϊδευτικῶς στὸ μάγουλον.

«Σὰ θέλῃς νὰ μὲ ἰδῆς, δοκίμασε καὶ τήραξε καὶ σὺ κανέναν ἄλλον».

«Τί θὰ κάμῃς; θὰ μὲ σκοτώσῃς, θάρρω», εἶπε χαϊδευτικῶς ἡ Κούλα.

«Σὰ θέλῃς δοκίμασε καὶ βλέπεις», ἀπάντησε ὁ λοχίας σοβαρῶς.

Ἡ Κούλα γέλασε πάλι καὶ τὸν ἀγκάλιασε, σὰ νὰθελε νὰ δείξῃ πὼς ἡ ἀγρία ἀγάπη τοῦ καλοῦ τῆς τὴν κολάκευε.

Ὁ λοχίας ξέχασε κι αὐτὸς τὴν αὐστηρότητά του στὰγκάλιασμα. Ἡσυχασμένος ἀπ' τὰποτέλεσμα τῆς δοκιμῆς τοῦ φίλου του Μαβλῆ, δὲ γκρίνιασε κατὰ τὴ συνήθειαν του τὴν ἐρωμένην μὲ τὴς ὑποφίλις ποῦ εἶχε πὼς ὁ Καρχηωνιάς δὲ μπαίνονγαίνοι στὴν κούλια μοναχὰ τὴ Μαριώ.

Τὸ βραδιαδίκι φισούσε ψιλοῦ ἀπ' τὴς ῥάχης Ὁ λοχίας εἶδε τὴν ἀγάπην του νὰντριχιάζῃ, ἔστρωσε χᾶμω τὴ μισὴ καπότα καὶ μὲ τὴν ἄλλη μισὴ σκέπασε κ' ἐκείνη καὶ τὴς πλάτες του. Τὸ σκοτάδι, ποῦ ἄρχισε νὰ πέφτῃ γύρω, σκέπασε καὶ τοὺς δυὸ περισσότερο. Τὰ πρῶτα ἀστέρια φάνηκαν στὸν οὐρανὸν, καὶ οὔτε τοῦ βαλτινοῦ λοχία οὔτε τῆς κόρης τοῦ Θώμου Κρανιά ἡ ψυχὴ ἦταν περασμένες τόσο βαθυὰ ἀπὸ τὸ ρομαντισμὸν ὥστε νὰ τὰ προσέξουν. Ἡ

Κούλα εἶχε πρεμοῦρα μεγαλύτερη νὰ μᾶθῃ ἂν ὁ συᾶδερφός τῆς ἀπὸ τῆς Νόνας Σκακιάς ἀποφάσιζε στὰλήθια νὰ στεφνωθῇ τὴν Κατέρω τοῦ Μπρέσκου, ἂν ὁ Θώμος Βασιλόπουλος ξέλασε πραγματικῶς γὰ πάντα ἀπ' τὴ Βαγγελιώ τὴ φιλενάδα τῆς, ἂν ὁ Στέριος Μπουλοβίνας τόκαμε ἀλήθειαν τὸ συμφέρον τῆς Σμύρῃ τῆς παπαδοπούλας, ἂν ὁ Βαζούρας, ποῦ δὲν ξαναφάνηκε πεντέξιν μέρης στὸ βελούχι, εἶναι τιμωρημένος καὶ γιὰτί, ἂν ὁ Ντούλας Μπαρμπιλίγκας μεταπέθηκε, ἔπως ἄκουσε, στὸ λόγο τοῦ Τζουμέρκου. Οἱ φιλενάδες τῶν στερνῶν ἦταν ἀπὸ τὴς ὁμορφῆς ποῦ συχνάζαν στὴν κούλια καὶ καρτερούσαν ἀπ' τὴν Κούλα νὰ τοὺς στείλῃ χαμπέρι μὲ τὴν Παναγιούλα. Ἄν κι ὁ δικὸς τῆς λοχίας, ποῦ σφίγγονταν στὴν ἀγκυλιὰ του κάτω ἀπ' τὴν κκαπότα, τόχε πράγματι στὸ νοῦ του νὰ τὴν στεφνωθῇ, γι' αὐτὸ εἶχε ρωτήσῃ ἀμέτρητες βραδιὰς πρωτῆτερα Ἄπόψε εἶχε ἡ Κούλα νὰ ζητήσῃ κατὶ ἄλλο θετικώτερον καὶ πὸ ἄμεσης ἀνάγκης γιὰ τὴν ὄρα.

Τὸ σκοτάδι ὅλο καὶ πᾶνκανε τριγύρω τᾶστέρια πλήθαιναν κι ἀπ' τὴν πλαγὰ ἔκραζε τριτοκαστὰ τὸ γιδόβιζι. Καὶ τὸ ποτάμι βογγούσε ἀφαντὸ ἐκεῖ κάπου.

«Πρῶτα ἔπιασε τὸ κροῦ φέτο», εἶπε ἄξαφνα ἡ

κι ἀκόμα βάζουν, λέγει, φωνήεντα κ' ἐκεῖ πού δὲν ὑπάρχουν - γιὰ τὸ βλοσυρὸν τὸ δροσογόνο βέβια. Μὰ γιὰ τὸ Σαμιώτικον γλωσσάριον τί ἔχει νὰ πῆ; Τὸ κλίμα τῆς Σάμου εἶναι θερμότερον ἀπὸ τὸ δικό μας στὸν Ἑλλάσποντον, καὶ ὅμως οἱ Σαμιῶτες εἶναι περισσότερο φωνηεντοφάγοι ἀπὸ μᾶς, καὶ σὲ βαθμὸν μάλιστα ἀπίστευτον. Θέλουν νὰ ποῦν π. χ. «Τοὺς πάνε μέσα στὴν πόλιν» καὶ λένε: «Το' πᾶν' μίσο' τ' μπόλη» οἱ ὅχτῳ συλλαβὲς μένουσιν τρεῖς μονάχα. Ἐπειτα ἐκεῖ κοντὰ εἶναι κι ἄλλα νησιά, ἡ Νικαριά, ἡ Χιὸς καὶ τόσα ἄλλα. Εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴν ἀκούσατε Χιῶτες νὰ μιλοῦνε ὄχι μόνον προφέρουν ὅλα τὰ φωνήεντα, ἀλλὰ βάζουν κ' ἐκεῖ πού δὲν πρέπει, καὶ εἶναι στὴν ἴδικ κλιματολογικὴ κατηγορίᾳ μὲ τοὺς Σαμιῶτες. Αὐτὸ πῶς τὸ ἐξηγεῖ ὁ κ. Δημητρακόπουλος; βλέπετε ὅτι μὲ τοὺς συλλογισμοὺς του δὲν ἐξηγεῖται. Ἐγὼ νομίζω - χωρὶς νὰ θέλω νὰ ἐπιβάλω καὶ τὴ γνώμη μου - πῶς πολὺ λίγο ἐπιδρᾷ τὸ κλίμα στὴ Γλῶσσα. Ὁρατῶ πῶς ἀλλοῦ πρέπει νὰ ζητήσουμε τὴν αἰτία πού ὁ ἄνθρωπος στα διάφορα μέρη μιλάει καὶ διαφοροποιεῖται.

Ἀθήνα, 29 τοῦ Γενάρη 1909.

ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ Χ. ΚΟΥΡΜΟΥΖΗΣ

Κούλα μετὰ μικρὴ σιωπὴ, ἀφοῦ εἶχε μάθει πιά ὅσα ἤθελε.

«Καιρὸς γιὰ δύο», ἀπάντησε ὁ λοχίας. «Δὲν πάω ἀπόψε π'θενά· θὰ μείνω δὴ ὅλη νύχτα, ζεσταθῆκε τὸ κόκαλό μου κατ' ἀπ' τὴν κάπα σου.»

«Ἄν τ' θέλης χάρισμά σου.» «Τὸ ξέρ'ς, δὲν τ'ν παίρνω καὶ κάνεις τὸ γαλαντόμο», εἶπε ἡ Κούλα. «Νάταν τίποτας ἄλλο...» «Λέει πῶς ἔτσι τὸ λέω», εἶπε ὁ λοχίας καὶ σηκώθηκε· ἐπάρτησε καὶ φέβγα!

«Ἐλ' ἄσ' τὰ χῶρατα, ἔλα κάτσε· θὰ κρυώσης.» «Δὲν εἶμαι γιὰ νὰ κάτσω ἄλλο· θὰ βαρέσω σὲ λίγο προσκλητήριον.»

«Ἐλα, σοῦ εἶπ', ἄσ' τὰ χῶρατα καὶ κάτσε κάτω· κατ' ἔχω νὰ σοῦ εἰπῶ.»

Αὐτὸ τὸ κάτι εἶχε μαντέψει ὁ λοχίας καὶ ζήτησε νὰ ξεφύγη. Μὰ ὅπως ἐβλεπε τὴν Κούλα καὶ τυλιμένη μὲ τὴν κάπα του ὡς ἀπάνω - τὰ μάγουλά της μόνο θάμπιζαν καὶ τὰ μαλλιά της μαύριζαν βαθύτερα μὲς τὸ σκοτάδι.

«Ἄι ὦρῆ, πῶς ἔκανες γιὰ βλάχιν ἰσὼναξε σὰ νὰ τοῦ ἀναστήθηκαν ἄξαφνα ὀμίσηδες ὀδυμένες, ἔσκυψε μπροστά της καὶ τὴ φίλησε σκαρταριστὰ.

Ἡ Κούλα ἐπλεξε τὰ χέρια της τριγύρω στὸ λαιμό του.

«Δὲ σ' ἀφίνω νὰ πᾶς π'θενά ἀπόψε· ἐδῶ θὰ ξενοχτήσωμε!»

Καὶ τὸν κάθισε κοντὰ της καὶ τὸν σκέπασε ξανά μὲ τὴν καπὸτα.

«Πῶς σὲ κάνει ἕνα καλιόπρασμα, ὁρὲ Σακαρίλο!» συλλογιόνταν ἀπογοητευμένως μὲ τὸν ἑαυτὸ του ὁ βαλτινὸς λοχίας. Δὲ μπορούσε νὰ βρῆ πιά τὴ δύναμη νὰ σηκωθῆ.

Ἡ Κούλα τὸ κατάλαθε καὶ τὸν ξαναγκάλιασε. «Ἡ φωτιά μᾶς λείπει μαναχά», ψιθύρισε, στρημωνόμενη κοντὰ του.

«Καὶ κάστανα νὰ φέναμε!» πρόστεσε σαρκαστικὰ ὁ λοχίας, βλέποντας πῶς ἐγίνε ὑποχείριός της πιά.

«Μάνθο θὰ σ' ἔνε πάρω μὲ τὰ σωστὰ τὴν κάπα ἀπόψε. Καθὼς ζεσταθ'κα ἐπ' κατ' ἐδῶ, δὲ μπορῶ νὰ βγῶ νὰ πάω στὴν κούλια.»

«Κορίτσι σὺ ἀπάνω σ' βράση σου καὶ νὰ κρυ-

Ο.ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Αὐτὸ καινούριες λέξεις, ὁ Ἄθων καὶ ἡ Ἀθροπλημύρα, ἀξίζει νὰ περάσουνε στὴν ἀθανασία. Εἶναι τὰ γγονάκια τοῦ Ἄθου πού τὸν πρωτόγραψε μιὰ φορὰ κ' ἔναν καιρὸ ὁ «Νουμάς» στὴν «Ἐστία», γιὰ νὰ κάνει ἀντίπραξη στὶς Ἀπόδεις τοῦ Νέη. Μὲ τέτοιες παλαβομάρες πλουτίζεσαι καὶ ἡ καμμένη ἡ καθαρεύουσα.

— Ὁ κ. Ξενοπούλος μιλώντας τὴν παρασμένη Δευτέρα στὸ Ὄδειο γιὰ τὸ νεοελληνικὸ θέατρο εἶπε πῶς τὸν ξαναγεννημὸ του τὸν χρωσάμε στὸν (μὴ τρομάξετε!) Ψυχαρισμό, κ' ἐπλεξε τὸ ἐγκώμιο (πού λὲν κ' οἱ δάσκαλοι) τοῦ Ψυχάρη! Σπολλάτη του!

— Ὁ ποιητὴς κ. Ἀλέκος Φωτιάδης μᾶς ἔστειλε ἀπὸ τῆ Σμύρνης τὸ νεόβγαλτο βιβλίου του «Ἀνοιχτὰ μυστικά». Τὰ ποιήματα τοῦ κ. Φωτιάδη παινεθήκανε πολὺ στὶς ἀφημερίδες καὶ θὰ γίνεαι καὶ στὸ «Νουμά», ἀργότερα, λόγος γι' αὐτὰ.

— Στὴ «Ἐσσευλία» τοῦ Βόλου (31 τοῦ Γενάρη) δημοσιεύθηκε ἕνα πολὺ καλὸ ἄρθρον γιὰ τὰ «Ρόδα καὶ Μῆλα» (τόμος Ε') τοῦ Ψυχάρη, γραμμένο ἀπὸ τὸν κ. Ἀλέξ. Μαρπουτζόγλου.

— Ὁ βιβλιοπώλης κ. Ἀριστείδης Γαλανὸς λογαριάζει νὰ ἐκδώσει σ' ἕναν τόμον ὅλα τὰ ἔργα, πεζὰ καὶ ποιήματα, τοῦ Κρυστάλλη. Μὰ τοῦ λείπουν τρία βιβλία «Αἱ σκιά τοῦ Ἄδου», ὁ «Ἡγούμενος τῆς Κλεισιούρας» καὶ τὰ «Χελιδόνια». Ὅποιος ἀπ' τοὺς κκ. ἀναγνώστες μᾶς ἔχει αὐτὰ τὰ ἔργα, ἄς τὰ στείλει στὸ γραφεῖο μας καὶ τοῦ τὰ γυρίζουμε, μόλις ἀντιγραφθοῦνε.

— Καὶ οἱ «Ἀθηναῖοι» κουτοκοροδέφανε τὰ «Κάλδεια μέτρα» τοῦ Σκίπη. Ὁ Σημψάκος τί περιμένει; Ὑστερ' ἀπὸ τὸν κ. Πάπ, καρτεροῦμε νὰκούσουμε καὶ τὴ δική του τὴ γνώμη.

γαίνης! Δὲ ντρέπεσαι! ἰ» εἶπε ὁ λοχίας, ἀγκαλιάζοντάς τη. Τὰ λόγια της τοῦ ἐρέθιζαν τὸ αἷμα.

«Ἄς εἶχα καὶ γὼ νὰ τέτιο τσόλι ἀπάνω μου κ' ἤβλεπες ἄν κρύωνα· μὰ μὲ τὸ ψ'λό τσιτάκι καὶ μὲ τὸ λιόμα αὐτό...», εἶπε ἡ Κούλα, φέρνοντας τὸ χέρι τοῦ λοχία στὴ μίερα πού τύλιγε τοὺς ὤμους της. «Δὲν ἔρχομαι ἄλλο βράδυ νὰ σὲ ομιζῶ δῶ», πρόστεσε κλαυτὰ.

«Γιατί δὲ φορεῖς τὸ σκαλίτο σου;» ρώτησε ὁ Σακαρίλος κ' ἐνοούσε τὸ σάλι τοῦ Ὠμοῦ Κρασιά, πού τυλιγόνταν ἡ Κούλα τὸν παρασμένη χειμῶνα, σὰν ἔρχονταν ἀποβραδίς στὰ πρώτα τοὺς ἀνταμώματα.

(Ἀκολουθεῖ)

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

δ. Λογ. Σ' εὐχαριστοῦμε. Στείλε μας καὶ τίποτ' ἄλλο. —κ. Στ. Μάλιστα. Ὅταν εἶναι καιρὸς θὰ σοῦ γράψουμε. —κ. Ν. Νικ. στὴ Λευκίδα. Τὰ «Τραγούδια τῆς Ἐρημιάς» καὶ τὰ «Ἐλεγεία καὶ εἰδύλλια» τοῦ Πέτρου Βασιλικοῦ πωλοῦνται στὸ γραφεῖο μας 1 δρ. ὁ τόμος. Γιὰ τὰ ἄλλα βιβλία δεῖς τὸν κατάλογον πού τυπώσαμε καὶ σήμερ. —κ. Ε. Τὸ κατατόπι τοῦ Σκίπη εἶναι 13 rue de Val du Grace, Paris. —κ. Α. Π. στὴ Γενίθη. Τὰ λάβαμε. Τὸ κλισὸ ὄχι ἀκόμα. —κ. Φαίκα. Θὰ δημοσιευτεῖ. Στείλε μας κι ἄλλα, μὰ καὶ τὰ ληθινὸ σου τῶνομα. — Στὸν Ἀπόκλιρον. —Στείλε ἀμέσως ἄλλη φωτογραφία καὶ χειρόγραφα. Τὰ περιμένουμε. Θὰ σοῦ γράψουμε μεθᾶρτον.

ΣΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»

τὸ γραφεῖο (δρόμος Ζήνωνος?) πωλοῦνται ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ τ' ἕνα καὶ 1,25 φρ. χρ. γιὰ τὸ ἐξωτερικόν, τὰκόλουθα βιβλία τοῦ ΨΥΧΑΡΗ «Τὸνεῖρο τοῦ Γιαννίρη» — τοῦ ΠΑΛΛΗ «Ἡλιος καὶ Φεγγάρι» — τοῦ ΦΩΤΙΑΔΗ «Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα καὶ ἡ Ἐκπαιδευτικὴ μᾶς ἀναγέννηση» — τοῦ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ «Ἱστορία τῆς Ρωμισσύντης», «Μαζώχτρα καὶ Βρυοκόλακας» καὶ «Νησιώτικες Ἱστορίες» — τοῦ Δ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΗ «Οἱ σκιές μου» — τοῦ ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ «τὸ Ἀνεχτίμητρο» (δρᾶμα) — τοῦ ΗΛΙΑ ΣΤΑΥΡΟΥ «Ἐρησκεία καὶ Πατρίδα» — τοῦ ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ «Τὰ Παλιὰ καὶ τὰ Καινούρια» — τοῦ Γ. ΑΒΑΖΟΥ «Ἢ ματιά» — τοῦ Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ «Ζωντανὸι καὶ πεθαμένιοι» καὶ «Ὁ Ἄσματος» (δρᾶματα) — τοῦ ΛΟΓΓΟΥ «Δάφνης καὶ Χλόη» (μεταφρ. Βουτιερῶδη) — τοῦ ΕΥΡΥΠΙΔΗ «Ἡ Μήδεια» (μεταφρ. Περιγαλιότη) — τοῦ ΣΟΦΟΚΛΗ «ὁ Αἴας» (μεταφρ. Ζήσιμου Σίδερη).

Ἡ ΙΛΙΑΔΑ μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν Ἀλέξ. Πάλλη δρ. 2 καὶ φρ. χρ. 2 1/2 γιὰ τὸ ἐξωτερικόν.

Ὁ ΑΘΡΩΠΙΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ τῆς κ. Ἀλεξάντρας Παπαδόσκου, χρυσοδεμένος, δρ. 1 1/2 καὶ φρ. χρ. 2 γιὰ τὸ ἐξωτερικόν.

Τοῦ ΙΔΑ «Μαρτύρων καὶ ἠρώων αἱμ.» δρ. 2.

Τοῦ Γ. ΜΑΡΚΕΤΗ Πλευτολογία (Δρ. 1) — Κριτικὴ ζοῦ ἄδουλου λογισμοῦ τοῦ Κάντ (δρ. 1) — Τὸ διαμολογικὸ ζήτημα στὴν Ἀγγλία (λεφτὰ 50)

Τοῦ Σ. ΣΚΙΠΗ «Ἡ μεγάλη ἀδρα» δρ. 2.

Τοῦ ΔΕΑΝΤΡΟΥ Κ. ΠΑΛΑΜΑ τὰ «Πρῶτα τραγ. σὲ δια» δρ. 1.

Τοῦ ΕΡΜΟΝΑ «τῆς Ζωῆς» δρ. 1.

Τοῦ ΕΛ. ΓΙΑΝΙΔΗ «Γλῶσσα καὶ Ζωή» δρ. 2.

Τῆς κ. ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ «Ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦ σαλονιοῦ» δρ. 1.

Τοῦ ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΥ «Τὸ Μπαμπάκι» δρ. 1.

Τοῦ Γ. ΣΚΑΗΡΟΥ «Τὸ κοινωνικὸν μᾶς ζήτημα» δ.0.50.

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ τοῦ Βλάμη λεπ. 0,50.

Τοῦ ΑΛΕΞ. ΜΑΥΡΟΥΔΗ «Μικρὰ τραγούδια» δρ. 2.

ΜΕ ΜΙΑΝ ΔΡΑΧΜΗΝ ΚΕΡΔΟΣ 100.000 !

ΛΑΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκαστον γραμματίον ἰσχύον διὰ τὴν κλήρωσιν 31 Μαρτίου 1909

τιμᾶται ἀντὶ μιᾶς δραχμῆς.

ΚΕΡΑΗ ΕΚΑΣΤΗΣ ΚΛΗΡΩΣΕΩΣ :

Table with 3 columns: ΚΕΡΑΗ, ἐκ δραχ., Κέρδος. Rows include 1 Κέρδος (23,000), 1 Κέρδος (10,000), 3 Κέρδη (5,000), 5 Κέρδη (1,000), 418 Κέρδη (100), 557 Κέρδη (50).

1000 ἐν ὅλῳ κέρδη ἀξίας δραχμῶν..... 225,000

Γραμματία πωλοῦνται. Εἰς τὰ δημόσια ταμεία καὶ λοιπὰς δημοσίας ἀρχάς, εἰς τὰς Γραφεῖας, εἰς τοὺς σταθμάρχας καὶ στασιάρχους τῶν σιδηροδρόμων, τοὺς διαχειριστὰς τῶν μονοπωλίων καὶ τὰ πρακτορεῖα τῶν ἀρημερίδων πρὸς δραχ. μίαν ἕκαστον γραμματίον, ἰσχύον διὰ μίαν ἐκ τῶν τριῶν τελευταίων κληρώσεων.

Διὰ πᾶσαν πληροφορίαν ἢ ζήτησιν γραμματίων ἀπευθυντέον εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων, ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν εἰς Ἀθήνας.

Ὁ διευθύνων τμηματάρχης Γ. ΚΟΦΙΝΑΣ